

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Volný čas dětí na 2. stupni ZŠ Čestice

Vypracoval: Denisa Matoušková
Vedoucí práce: Mgr. Lukáš Laibrt

České Budějovice 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci s názvem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 19. dubna 2021

Denisa Matoušková

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Lukáši Laibrtovi za vedení mé bakalářské práce, jeho rady a připomínky, a také paní ředitelce ZŠ Čestice Mgr. Martině Kalové a žákům druhého stupně, kteří se ochotně podíleli na výzkumném šetření této práce.

Volný čas dětí na 2. stupni ZŠ Čestice

Abstrakt

Bakalářská práce s názvem Volný čas dětí na 2. stupni ZŠ Čestice je zaměřena na současný pohled na volný čas dětí a mládeže a trávení volného času konkrétně žáků 2. stupně Základní školy Čestice (ok. Strakonice). Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. V teoretické části se práce zabývá vymezením pojmu volný čas, faktory, které ho ovlivňují a výchovou mimo vyučování a zájmovými činnostmi, dále vymezením staršího školního věku a komunikací jedinců v této vývojové fázi, možnostmi trávení volného času v obci Čestice a jejím okolí a osobností pedagoga volného času. Cílem praktické části bakalářské práce bylo získat informace o tom, jakým způsobem děti na 2. stupni Základní školy v Česticích tráví svůj volný čas. Pro sběr dat byl využit kvantitativní výzkum, pomocí dotazníku, který byl určen pro žáky 6.-9. třídy Základní školy v Česticích. Výsledky z dotazníkové šetření jsou znázorněny v tabulkách a grafech a ukázaly, že žáci této základní školy jsou spokojeni s tím, jak tráví svůj volný čas, a mají přehled o možnostech trávení volného času, které jim nabízí škola a organizace v okolí. Nejpočetnějšími aktivitami, jak žáci uvedli, jsou sportovní kroužky, dále pak kroužky s hudebním zaměřením.

Klíčová slova: volný čas; výchova ve volném čase; zájmová činnost, zařízení pro volný čas; děti a mládež

Leisure Time of Children at the Elementary School in Čestice

Abstract

The bachelor's thesis named Leisure time of children at the 2nd level of an Elementary school in Čestice is focused on the current view of leisure time of children and youth specifically of pupils of the 2nd level of Elementary school Čestice (district Strakonice). The bachelor thesis is divided into two parts, theoretical and practical. The theoretical part deals with the definition of leisure time, factors that affect it and education (raising) outside teaching and hobby activities, as well as the definition of older school - age and communication of individuals in this developmental phase, the possibilities of spending free time in Čestice and its surroundings and the leisure educator's personality. The aim of the practical part of the bachelor's thesis was to obtain information on how children at the 2nd level of the Elementary School in Čestice spend their free time. Quantitative research was used for data collection, using a questionnaire designed for 6.-9. classes of the Elementary School in Čestice. The results of the questionnaire survey are presented in tables and graphs and showed that the pupils of this primary school are satisfied with how they spend their free time and have an overview of the leisure opportunities offered to them by the school and the surrounding organizations. The most numerous activities, as stated by the students, are sports clubs, as well as clubs with a musical focus.

Key words: leisure time; education in leisure time; hobby activities; organisation for leisure time; children and teen-agers

Obsah

Úvod.....	10
1 TEORETICKÁ ČÁST	11
1.1 Volný čas.....	11
1.1.1 Charakteristika volného času	11
1.1.2 Výchova mimo vyučování a zájmová činnost	14
1.2 Starší školní věk.....	18
1.2.1 Charakteristika období staršího školního věku.....	19
1.2.2 Komunikace jedince v období dospívání.....	21
1.3 Školská zařízení pro zájmové vzdělávání a další instituce a organizace zabývající se volným časem dětí a mládeže.....	22
1.3.1 Školská zařízení a další subjekty pracující s dětmi a mládeží ve volném čase v Česticích a blízkém okolí.....	26
1.4 Pedagog volného času.....	28
1.4.1 Osobnost pedagoga volného času	30
1.4.2 Odlišnosti v práci učitele a vychovatele	31
2 PRAKTICKÁ ČÁST	33
2.1 Cíl práce a hypotézy.....	33
2.1.1 Cíl práce	33
2.1.2 Hypotézy	33
2.2 Metodika	34
2.2.1 Výzkumný soubor.....	34
2.3 Výsledky	34
2.3.1 Myslíš, že máš dostatek volného času?.....	36
2.3.2 Jak nejčastěji trávíš svůj volný čas?.....	37
2.3.3 Navštívuješ nějaký zájmový kroužek?	39

2.3.4 Jak často kroužek navštěvuješ?	41
2.3.5 Proč navštěvuješ zájmový kroužek?	42
2.3.6 Účastníš se s kroužkem nějakých soutěží, závodů apod.?	44
2.3.7 Organizuje Vaše škola nějaké zájmové kroužky?.....	45
2.3.8 Navštěvuješ zájmový kroužek, který Vaše škola nabízí?	46
2.3.9 Myslíš, že škola nabízí dostatek kroužků, které můžete navštěvovat?	48
2.3.10 Účastníš se akcí (soutěží, závodů ...), které pořádá Vaše škola?	49
2.3.11 Znáš v obci nebo v blízkém okolí některé organizací, které se věnují volnému času? (př. hudební škola, ZUŠ, SDH...)	51
2.3.12 Navštěvuješ některou z takových organizací?	52
2.3.13 Myslíš, že se rodiče zajímají o to, jak trávíš volný čas?	54
2.3.14 Podporují Tě rodiče ve Tvých zájmech?.....	55
2.3.15 Věnuješ se ve volném čase aktivitám, kterým se věnují/věnovali i Tví rodiče?	57
2.4 Diskuze	59
3 ZÁVĚR	61
4 SEZNAM LITERATURY	63
5 INTERNETOVÉ ZDROJE.....	64
6 SEZNAM PŘÍLOH.....	66

Úvod

Pro psaní bakalářské práce jsem zvolila téma Volný čas dětí na 2. stupni ZŠ Čestice. Volný čas je běžnou součástí každého jedince a každý ho tráví jinak. Jeho vymezení není jednoznačně dáno, je spousta autorů, kteří ho definují a popisují. Dnes je čím dál více diskutován volný čas právě dětí a mládeže a existují různé faktory, které ho ovlivňují. Mezi takové faktory se řadí nejen rodinné prostředí, ale také škola, vrstevníci a v dnešní době ve velkém množství i média, internet či sociální sítě. Dnes je i více možností, jak a kde mohou děti trávit volný čas mimo rodinné prostředí. V současné době vzniká spousta nových organizací a zařízení, ve kterém mohou děti a mládež uplatnit své dovednosti a talent a kde mohou svůj volný čas smysluplně trávit svůj volný čas.

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část obsahuje 4 části. V první kapitole je vymezen pojem volný čas, druhá kapitola se soustředí na starší školní věk. Třetí kapitola bakalářská práce pak uvádí příklady mimoškolních zařízení pro volný čas a jiných organizací, kde mohou děti věnovat svým zájmům a popisuje konkrétní příklady takových zařízení a organizací v obci Čestice a okolí. Poslední čtvrtá kapitola této části popisuje pedagoga volného.

Praktická část této bakalářské práce je výzkumná a je zde zvolen kvantitativní výzkum, metoda dotazování, technika dotazníku. Dotazníkové šetření bylo realizováno na 2. stupni Základní školy v Česticích. Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit, jak žáci 2. stupně základní školy v Česticích tráví svůj volný čas, zda do jejich volného času zasahují dnešní technologie jako média, počítače a internet apod. Dále zjistit, zda mají přehled o možnostech trávení volného času, volnočasových aktivitách, které jim nabízí škola či jiná zařízení v obci a okolí. Také jakým zájmovým činnostem se žáci věnují, kdo nebo co je ovlivňuje při výběru takových zájmových činností a poukázat na možné rozdíly způsobu trávení volného času u dívek a chlapců a na možné rozdíly mezi jednotlivými třídami této základní školy.

1 TEORETICKÁ ČÁST

V teoretické části tato bakalářská práce pojednává o volném čase dětí a mládeže, co pro jedince tento pojem znamená, kdo nebo co může tuto část dne ovlivňovat a co je to výchova mimo vyučování a zájmová činnost. Dále přibližuje starší školní věk, jako vývojovou fázi a její specifika. Bakalářská práce je zaměřena na děti druhého stupně základní školy, což odpovídá právě fázi staršího školního věku a dospívání. Dále poukáže na školská zařízení a jiné instituce a organizace, jako možný způsob, kde děti staršího školního věku mohou svůj volný čas trávit, a jaká taková zařízení a organizace se nacházejí v rámci Základní školy v Česticích, jejíž žáků se týká výzkumné šetření této práce, a v jejím okolí. Nakonec teoretická část popíše jedince, kteří se dětem a mládeži věnují, a těmi jsou pedagogové volného času a vychovatelé.

1.1 Volný čas

Volný čas je důležitou částí života každého člověka a najdeme spoustu různých definic tohoto pojmu od různých autorů zabývajících se tématem volného času. Obecně bychom mohli uvést, že volný čas je doba, část v životě člověka, kterou jedinec využívá pro uspokojení svých potřeb a přání, a která se vyznačuje hlavně svou dobrovolností. Zahrnuje odpočinek, rekreaci a zájmové činnosti, které děláme dobrovolně a rádi.

1.1.1 Charakteristika volného času

Spousta (1994, s. 7) na začátku své knihy přispívá k tématu volný čas mottem: „Volný čas je nejpříjemnější prožitá svoboda; má její omamnou vůni a prostor k rozletu, ale i nutnost volby a z ní plynoucí odpovědnost.“

Ve své knize Hájek a kol. (2008) pojem volný čas definuje jako část lidského života, která je mimo pracovní čas, tím je míněna návštěva školy a pracovní proces, a tzv. vázaný čas, který obsahuje biofyziologické potřeby jako je spánek, jídlo a osobní hygiena, dále chod rodiny a domácnosti, péči o děti, dojíždění za prací a další mimopracovní povinnosti. Je to doba, kterou má člověk k dispozici pro sebeurčující a sebevytvářející činnosti, jako je odpočinek a zábava, rozvoj zájmové sféry, zlepšení kvalifikace a účast na veřejném životě (Hájek a kol., 2008).

Dále pak Pávková (2001) odlišuje od sebe 2 sféry, a to sféru povinností a sféru volného času, díky čemuž se dostává k definici pojmu volný čas. Pojem chápe jako opak nutné práce a povinností. Čas, kdy člověk může svobodně vybrat činnosti a aktivity, které dělá dobrovolně a rád a které mu přinášejí pocit uspokojení a uvolnění. Do takových aktivit se řadí právě odpočinek, rekreace, zájmové činnosti, dobrovolné vzdělávání či dobrovolná společensky prospěšná činnost.

Do volného času pak tedy neřadíme čas vyučování, sebeobsluhu, základní péči o zevnějšek, povinnosti spojené s provozem rodiny, ale ani činnosti zabezpečující biologickou existenci člověka, jako spánek, jídlo, hygiena (Pávková, 2001).

Volný čas je posuzován z mnoha aspektů, Hájek a kol. (2003) pak uvádí některé takové aspekty a to pedagogický, ekonomický, psychologický, sociologický, zdravotně - hygienický a další. Pávková (2001) uvádí proto vědní obor, který se zabývá právě teoretickými i praktickými aspekty volného času, respektive výchovy mimo vyučování, a tím je pedagogika volného času. Blíže tento vědní obor specifikují Hájek a kol. (2008) jako obor, který se zabývá pojmem volný čas a jeho cíli, obsahem a způsoby výchovného zhodnocování volného času či institucemi a organizacemi, které uskutečňují volnočasové aktivity. Zmiňují také vědu o volném čase, která přibližuje okolnosti vzniku volného času, rozvoj jeho rozsahu a funkcí, nebo jak proniká mezi mladou populací (Hájek a kol., 2003, 2008; Pávková, 2001).

Volný čas a psychohygienu

Rozumné využívání volného času přispívá pak ke zdraví, a to jak k tělesnému, tak duševnímu, a podporuje kladné mezilidské vztahy.

Způsob využívání volného času a jeho obsah má značný význam z hlediska duševní hygieny. Spousta (1994, s. 36) poukazuje na pojem psychohygienu jakožto na „systém vědecky propracovaných pravidel a rad sloužících k udržení, prohloubení nebo znovuzískání duševního zdraví, duševní rovnováhy.“ K naplnění těchto cílů člověku slouží volný čas a velké množství způsobu jeho trávení. Psychohygienu se snaží o to, abychom volný čas vedl k rozvoji osobnosti, ale i k rozvoji zdravé osobnosti. Zdraví je v psychohygieně důležitou složkou a vymezuje se jako stav plné tělesné, duševní a sociální pohody člověka a volný čas je faktorem, kterým tohoto zdraví člověka lze

dosáhnout. Volný čas by z tohoto hlediska měl být tedy charakterizován spíše aktivními činnostmi, vstřícností k lidem a světu, optimálním sebeprosazením, plně vědomou činností, individuálními projevy, snahou o sociální integraci a možností plné emocionální reflexe. Psychohygieně a duševní rovnováze člověka neprospívá trávení volného času zdravotně a psychicky škodlivými aktivitami, např. kouření, konzumace alkoholu, hazardní hry atd. Další důležitou funkcí volného času v oblasti psychohygieny spočívá v tom, že ve volném čase se nejlépe formují představy o budoucnosti osobnosti. To se děje v tzv. denním snění, což je proud pro jedince příjemných představ, které jsou vyvolány jeho zájmy, potřebami a hodnotami (Spousta, 1994).

Faktory, které ovlivňují volný čas dětí a mládeže

Mezi faktory, které se podílí na ovlivňování výchovy dítěte ve volném čase, patří nejen rodina či škola a pedagogové mimo vyučování, ale také světské a církevní dětské a mládežnické organizace, speciální státní, soukromé a nadační výchovné instituce a organizace, které do výchovy dětí a mládeže vstupují v rámci své specifické programové činnosti, další lokální či regionální faktory společenského prostředí a v neposlední řadě také technologie jako je televize, film, tisk a další média (Spousta, 1994).

Prvním vlivem na výchovu dětí a mládeže ve volném čase je rodina. Tu Hofbauer (2004) uvádí jako první prostředí dítěte, ve kterém se vytvářejí příznivé podmínky pro jeho volný čas. Rodina se podílí v první řadě na výchově a vzdělávání, rozvíjí mezilidské vztahy, formuje osobnost dítěte a klade základy jeho hodnot. Pro volný čas dítěte a jeho trávení by měla rodina vytvářet motivaci a hodnotová východiska k dosahování životních cílů, měla by uspořádat život celé rodiny tak, aby dítěti poskytovala dostatek času a vytvářela podmínky pro určitou spoluúčast na plánování společného trávení volného času. Cílem rodiny by měl být aktivní zájem o to, aby dítě mohlo svůj volný čas prožívat bohatě a smysluplně, na základě dobrovolnosti a také citlivého vedení rodičů či jiných rodinných příslušníků. Z pohledu realizace těchto cílů se vyskytují samozřejmě rozdíly. Realizace volného času se u rodin odlišují podle sociálního statusu rodiny, životního stylu, ale i vztahu k volnočasovým potřebám dítěte (Hofbauer, 2004).

Dalším ovlivňováním, které je důležité pro výchovu dětí a mládeže, je podle Pávkové (2001) pedagogické ovlivňování, protože děti nemají dostatek zkušeností, potřebují někoho, kdo jim pomůže se orientovat ve všech oblastech zájmových činností a kdo je citlivě povede. Vedení by mělo být nenásilné a dobrovolné a nabízené aktivity pestré, aby si každý mohl vybrat. Míra tohoto ovlivňování závisí na věku dítěte, na jejich mentální i sociální vyspělosti a na charakteru jejich rodinného zázemí. Pedagogické ovlivňování je významnou oblastí výchovného působení. Vede jedince k racionálnímu využívání volného času, formuje hodnotové zájmy, uspokojuje a kultivuje lidské potřeby, rozvíjí specifické vlastnosti a upevňuje žádoucí morální vlastnosti (Pávková, 2001).

Dalším faktorem, který spoustu autorů jako např. Hofbauer (2004) zmiňuje a který ovlivňuje to, jak děti a mládež tráví svůj volný čas, jsou v současné době i média a nové formy komunikace, jejichž význam v našich životech stále roste. Mezi takové formy komunikace patří tištěná média, časopisy a knihy, akustická a obrazová zpracování informací, film, rozhlas či televize, ale hlavně nové elektronické technologie, počítače, mobilní telefony a internet. Tato média jsou dnes každodenní součástí našich životů, děti a mládež se s nimi setkává nejen doma, ale i ve školách, umožňují jim získávat informace o dospělých i vrstevnících, uspokojovat jejich zájmy a potřeby či vyhledávat další způsoby zábavy a oddechu. Dokonce se dnešní děti a mládež podílejí na vlastní masmediální tvorbě. Pomáhají spojovat všechna prostředí, individuální, celospolečenské, místní nebo světové. Ale vyskytuje se naopak i odvrácená strana médií, v podobě šíření pornografie, propagandy násilí či jiných negativních jevů (Hofbauer, 2004).

1.1.2 Výchova mimo vyučování a zájmová činnost

Výchovu mimo vyučování a volný čas ovlivňuje, jak už bylo zmíněno, více faktorů, patří mezi ně nejen rodina a škola, ale i zařízení pro výchovu mimo vyučování či jiné subjekty a jiné společenské vlivy. Pávková (2001) v rámci své publikace vymezuje výchovu mimo vyučování jako výchovu, která probíhá mimo povinné vyučování, mimo prostřední vliv rodiny, uskutečňuje se převážně ve volném čase a je institucionálně zajištěna. Uskutečňuje se v zařízeních pro výchovu mimo vyučování, jako jsou např. školní družiny a kluby, domovy dětí a mládeže a stanice zájmových činností, dětské domovy

nebo i jazykové nebo základní umělecké školy. O nich se bude hovořit v dalších kapitolách.

Výchova mimo vyučování tyto 3 funkce:

- a) Výchovnou funkci – na tu je kladen největší důraz. Výchova mimo vyučování se podílí na rozvíjení schopností dětí a mládeže, na usměrňování, kultivaci a uspokojení jejich potřeb či formování jejich postojů a názorů. Díky aktivitám, pro ně zajímavých, získávají děti nové vědomosti, dovednosti, příležitost k seberealizaci a na základě toho si vytváří vlastní názor a život a svět kolem nich.
- b) Zdravotní funkci – ta přispívá k usměrňování režimu dne dítěte tak, aby podporoval zdravý fyzický i duševní vývoj. Např. tím, že podněcuje a poskytuje příležitosti pohybu na čerstvém vzduchu a zároveň také v příjemném a pohodovém prostředí.
- c) Sociální funkci – přebírá do jisté míry odpovědnost za děti místo rodičů, a to v době, kdy jsou např. v zaměstnání, a snaží se dětem vytvářet bohaté a žádoucí sociální vztahy (Pávková, 2001).

Pávková dále poukazuje na některé přístupy v takové výchově a v pedagogice volného času. Patří sem animace, výchova zážitkem a sociální asistence – terénní práce.

Animace

Animace je forma výchovné práce, výchovná metoda založena na vztazích. Základem jsou nedirektivní a akční metody, které povzbuzují mladé lidi k hledání vlastní cesty životem a schopnosti realizovat svou svobodu a autonomii. Klade důraz na dobrovolnost, otevřenost situace, možnosti volby a prostor iniciativy jednotlivce. Výchovná animace se snaží vytvořit mladým lidem zajímavou nabídku činnosti a kolem ní se vytvoří animační skupina, ve které se na její členy přenáší co nejvíce odpovědnosti. Skupina má vedoucího, tzv. animátora, který je vede a je ostatním stále k dispozici. Posláním této animační skupiny je umožnit jednotlivci, aby objevoval samu sebe, zapojit jednotlivce do širší společnosti a jejich problémů, podílet se na realizaci cílů skupiny, vybudovat si vztahy s ostatními lidmi při respektování jejich osobnosti, jimi uznávaných hodnot, a pomoci každému najít si místo ve společnosti.

Úkolem vychovatele takového typu skupiny je napomáhat z pozadí, aby každý člen byl ostatními přijímán, aby se cítil uvolněně a měl pocit, že mu ostatní rozumí. Animátoři se spíše zaměřují na vytváření prostředí a situací, které jsou otevřenou nabídkou k osobnostnímu růstu a zájmu od druhé. Např. o vybudování domu ekologické výchovy, střediska pro duchovní obnovu a jiné.

Výchova zážitkem

Výchova zážitkem, výchova v přírodě, expedice a jiné jsou výchovné postupy, které se opírají o intenzivní prožitky a zkušenosti získané aktivní účastí v programu, který často zahrnuje fyzicky náročné činnosti spojené s určitou mírou rizika ve vnějším, přírodním či městském prostředí. Jedná se např. o strukturované hry, výpravy do obtížně přístupného terénu, náročné vodácké akce nebo trénink přežití v přírodě. Zaměřují se na rozvoj sebepojetí, sociálních vztahů, vztahů k životnímu prostředí a zahrnují obvykle sebereflexi, sociální interakci nebo pozorování přírody.

Metoda předpokládá, že prožitky a jejich zpracování může vést ke změně jednání a chování a k pozitivnímu rozvoji osobnosti. Na těchto principech jsou založeny výchovné přístupy organizací mládeže, jako je např. skauting.

Sociální asistence – terénní práce

Sociální asistence, terénní práce, nebo také tzv. streetwork je forma práce s mládeží. Probíhá ve volném čase, ale už přesahuje do sociální pedagogiky, případně do sociální práce. Pedagogický pracovník neboli streetworker je většinou mladý člověk, který vyhledává jiné mladé lidi v takovém prostředí, které je pro ně přirozené, navazuje s nimi určitý kontakt a snaží se jim nabízet pozitivní možnosti, jak využít volný čas, pomáhá jim prosazovat jejich zájmy a potřeby, a radí jim v krizových situacích a kontaktuje je s odbornou pomocí (poradny, léčebny a další). Základem této metody je důvěra mezi pedagogickým pracovníkem a jeho klientem. Práce takového streetworkera je náročná, klade na něj velké nároky a vyžaduje, aby byl k dispozici klientům, když to potřebují. Často se dostává do situací konfliktu, když musí dodržet profesionální etické požadavky, jako udržet si klientovu důvěru a mlčenlivost o jeho problému, a zároveň musí respektovat požadavky společnosti, např. v případě nezákonného jednání klienta. Je také konfrontován s opakovanými neúspěchy klientů,

v případě, kdy klient selhává v řešení svého problému, dostává se do vězení, vrací se k drogám či jiným návykovým látkám (Pávková, 2001).

Zájmová činnost

Podle Pávkové (2001, s. 96) chápeme zájmové činnosti jako „cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností“, které mají vliv na vyvíjení osobnosti člověka a na správnou orientaci ve společnosti. Zájmy, jak je zkoumá psychologie a pedagogika, jsou individuální osobnostní jevy, nejčastěji jsou vyvolány potřebami, avšak s nimi nejsou totožné. Umožňují uspokojení těchto potřeb a ovlivňují tím jejich charakter a vznik dalších možných potřeb. Souvisejí s celkovým zaměřením osobnosti a jsou jakýmsi snahami zabývat se tím, co člověka upoutává a naplňuje, po stránce citové i poznávací. Zájmy děti a mládež prožívají intenzivně a věnují jim spoustu svého času, vyhraněné a hluboké zájmy dítěte mohou přesahovat i obsah výuky. Rozvíjení, podněcování a usměrňování zájmových činností tvoří jeden z předpokladů profesní orientace a flexibility.

Dále přináší přehled zájmových činností. Rozděluje je na:

- společenskovední
- pracovní – technické
- přírodovědné
- estetickovýchovné
- tělovýchovného, sportovního a turistického zaměření (Pávková, 2001).

Dále se zájmová činnost může definovat jako činnost, která vhodně podněcuje, podporuje a rozvíjí tvořivost, samostatnost a zdravou společenskou aktivitu. Vede tím nejen děti k přiměřené účasti i na politickém, hospodářském a kulturním životě společnosti. Vytváří také kladné vztahy člověka k různým činnostem a celoživotnímu vzdělávání, což přispívá k uvědomělejším úvahám o volbě budoucí profese, k profesní flexibilitě i širšímu uplatnění v budoucím životě. Má výchovnou a vzdělávací funkci, utváří osobnost a podporuje seberealizaci, je to neoddělitelná součást výchovy. Obsah má odpovídat novým vědeckým poznatkům, zájmům a potřebám jedince, společenského rozvoje nebo třeba místním tradicím. Pro děti a mládež má úspěch v zájmových činnostech důležitý význam, pomáhá jim překonávat obtížné životní

situace, zvyšuje jim sebevědomí a díky tomu se jedinec lépe orientuje v sociálním prostředí a rychleji reaguje. Pokud ovšem čas dítěte není naplňován aktivitami, které dítě potřebuje, má sklon k patologickým jevům, jako je např. agrese. V takovém případě se nenaplněnost života kompenzuje jinými činnostmi. Hájek jako příklady uvádí třeba gamblerství nebo i sledování nekonečných telenovel (Hájek a kol., 2008).

Zájmové činnosti se rozlišují, podle Hájka a kol. (2003), na příležitostné a pravidelné. Příležitostné zájmové činnosti zahrnují organizované, jednotlivé i cyklické, rekreační, oddychové nebo výchovně vzdělávací aktivity. Jsou časově ohraničené, organizované a řízené přímo pedagogem. Jsou to např. turnaje, soutěže, přehlídky, koncerty, turistické aktivity, výlety a zájezdy, ale i divadelní představení, přednášky či akce příměstských táborů v době prázdnin a další.

Pravidelné zájmové činnosti se pak uskutečňují v pravidelných intervalech a pod vedením kvalifikovaného vedoucího. Jedná se o různé druhy zájmových útvarů, jsou to kroužky, umělecké soubory, sportovní družstva a kluby či kurzy, jejichž délka trvání je několik měsíců až do jednoho roku, kdy si účastníci osvojí vymezený okruh vědomostí a dovedností. Na závěr školního roku pak účastníci často prezentují své výsledky rodičům a veřejnosti, v podobě koncertů, výstav, vystoupení či sportovních akcí, a dostávají osvědčení o činnosti (Hájek a kol, 2003).

1.2 Starší školní věk

Starší školní věk neboli pubescence je jakýmsi přechodem od dětství k dospělosti. Podle Vágnerové (2012) starší školní věk odpovídá období druhého stupně základní školy a končí ukončením povinné školní docházky. Období pubescence vysvětluje jako jakousi první fázi dospívání, která se projevuje i na psychické úrovni, a to změnou prožívání a uvažování, nebo i postupným osamostatňováním a odpoutáváním od rodiny. Také Hájek a kol. (2008) se s vymezením tohoto období ztotožňuje. Ve své práci uvádí, že starší školní věk odpovídá věkovému období 11 – 15 let, tedy dítěti na druhém stupni základní školy. Někdy je toto období spojené s obdobím adolescence, které Thorová (2015) vymezuje 12./13. – 19. rokem života. Začíná nástupem puberty, kterou signalizují specifické tělesné změny, také změny a postupný

vývoj v oblasti kognitivní, emoční či sociální (Hájek a kol., 2008; Thorová, 2015; Vágnerová, 2012).

1.2.1 Charakteristika období staršího školního věku

Pro období staršího školního věku jedince jsou typické změny, a to jak biologické, tak duševní. Jedním z nejtypičtějších rysů tohoto období, jak píše ve své publikaci Hájek a kol. (2008), je pohlavní zrání jedince, které začíná kolem 12. roku. Pohlavní zrání souvisí zejména se zájmem o opačné pohlaví a navazování nových vztahů, o nové myšlenky a obecně témata, která jsou určena pro dospělé jedince, jako je např. četba nebo filmy mládeži nepřístupné. Dalšími specifickými rysy jsou bouřlivé reakce dítěte na určitý podnět, vznětlivost nebo naopak nesoustředěnost, zasněnost či apatie. Tyto rysy jsou spojené s nervovou soustavou, která ještě není schopná snášet silné nebo naopak monotónní podněty. Často tyto biologické změny probíhají dříve u dívek než chlapců, ale rozdíly mohou být i mezi jedinci stejného pohlaví. Rozdíly ovlivňují faktory biologické i sociální, tedy závisí to na vrozených dispozicích jedince, prostředí, ve kterém žije, jeho zdravotním stavu nebo i organizaci volného času. Thorová (2015) doplňuje období dospívání o další charakteristické rysy, a to výrazné až často extrémní projevy citů, které jsou romantické a idealizované, nebo časté střídání nálad. Dospívající jsou také schopni určité empatie a projevů soucitu ve vrstevnických vztazích, naopak k pečujícím osobám mají spíše opoziční postoj (Hájek a kol., 2008; Thorová, 2015).

Mimo biologických změn dochází v dospívání k rozvoji poznávacích procesů, tj. vnímání, pozornost, paměť, myšlení a fantazie. Tyto procesy se zdokonalují, zkvalitňují, jedinec je schopen se lépe orientovat v prostoru a času, lépe analyzují problémy, dovedou se více soustředit a přesněji a trvaleji si zapamatovat. Dochází také k výraznému oživení fantazie, která se projevuje ve vnímání jedince při vyučování, nových způsobech řešení problémů, při hrách nebo uměleckých dovednostech. Dospívající jedinci mají také své zájmy. V tomto období se mohou utvářet takové, které jsou trvalé a mnohem hlubší než v nižší vývojové fázi, a mohou přetrvat až do dospělosti. Kromě zájmů dospívání provází i potřeby. Mezi biologickými potřebami najdeme novou potřebu, která se v období pubescence nachází, a to potřebu sexuální. Ta se v tomto období naplňuje spíše jen na úrovni erotiky bez

tělesného kontaktu, k plnému uspokojení této potřeby dochází až déle. Dále jedinci staršího školního věku mají potřeby uznání či konformity v rámci sociální skupiny. Zde se hovoří o potřebách sociálních. Jedinci mají potřebu nových zkušeností, citové odezvy nebo kulturní, které závisí na sociálním prostředí (Hájek a kol., 2008; Thorová, 2015).

Vztah dospívajícího jedince k sobě a okolí

V tomto období se mění vztah dospívajícího jedince k sobě samému, ale i k ostatním lidem, ať už dospělým nebo vrstevníkům. Ve vztahu k ostatním se mění pohled jedince na dospělé, jako jsou učitelé nebo rodiče. Jejich pohled je vůči ostatním kritičtější a přísnější v oblasti vlastností dospělých. Často hodnotí výchovatské schopnosti dospělého jedince, jak je dospělý spravedlivý a jaké má pochopení pro zájmy a potřeby dospívajících. S vrstevníky si dospívající pak pubescenti rozumí více, často se s nimi ztotožňují, zajímají se o ně, sdělují si vzájemně zážitky a zkušenosti. Tyto vrstevnické vlivy totiž vytváří pohled dospívajícího na ostatní. Dospívající mají tendenci díky těmto vlivům vidět všechny dospělé podobně, myslet si, že všichni dospělí mají stejné úmysly vůči nim. Protože dospívající jedinec chce patřit do nějaké skupiny a chce v ní být akceptován, řídí se skupinovými normami, které se vztahují k čemukoliv, mohou představovat určité postoje k různým konfliktním situacím nebo způsobům řešení těchto situací (Vágnerová, 2012).

Důležitou roli v období dospívání hraje sebeuvědomění a sebehodnocení, to ovlivňuje vztah jedince k sobě samému. Sebehodnocení jedince v tomto období značně kolísá mezi dvěma krajnostmi, buď se projevuje přehnaným sebevědomím, nebo naopak pocitem méněcennosti. Dospívající jedince jsou schopni určité sebekritiky, které souvisí s rozvojem kritického myšlení. To, jak dospívající jedinec hodnotí sám sebe, ovlivňuje hlavně sociální prostředí, ve kterém žije. Jedinci jsou závislí na tom, jak je vnímají jejich vrstevníci. Negativní postoj ze strany jeho vrstevníků může u dospívajícího vyvolat stres a zkratkovité jednání. Na kritiku od ostatních jsou tito jedinci přecitlivělí a tato křehkost vytvářející se identity, jak uvádí Thorová (2015), může vést i k psychickým problémům, třeba k psychickým poruchám, nebo dokonce k sebevražedným sklonům. Souvislost s tím, jaký má dospívající vztah k sobě samému a jak se vnímá, nemá jen sociální prostředí, ale podle Vágnerové (2012) i tělesné změny, které přicházejí s pubertou.

Dospívání je období hledání a přehodnocování, kdy jedinec chce dosáhnout přijatelného sociálního postavení a vytvořit si pro něj uspokojivou formu identity (Hájek a kol., 2008; Thorová, 2015; Vágnerová, 2012).

1.2.2 Komunikace jedince v období dospívání

Vágnerová (2012) poukazuje na rozdíly v komunikaci, kterou vede dospívající s dospělými jedinci či vrstevníky a také na fakt, že v dnešní době je typické pro komunikaci dospívajícího sdělování prostřednictvím SMS zpráv či internetu a sociálních sítí. Pro takovou komunikaci není důležitý ani tak obsah sdělení, jako spíše délka trvání, uspokojuje potřebu udržet si symbolický kontakt.

Jako první řeší komunikaci dospívajícího s dospělými, zejména s rodiči, která může být často ohrožena oboustranným nepochopením, netrpělivostí nebo znechucením k určitým tématům. Dospívající jsou spíše uzavření a odmítají vést rozhovory, kdy mají pocit, že o tom by se s rodiči mluvit nemělo, nebo považují téma rozhovoru za nedůležité.

Způsob, kterým dospívající komunikuje pak s vrstevníky, je zcela odlišný, než jakým komunikuje s dospělým jedincem. Dospívající si vytváří vlastní styl komunikace, kdy preferují některá slova, oslovení, užívají slangových výrazů, jsou hluční a tím na sebe chtějí upozornit a potvrdit si své hodnoty, originalitu. Často je tato komunikace provázena neverbální složkou, pro dospívající jedince jsou typické grimasy, smích či strkání se. Sdělení mezi vrstevníky mohou být zkratkovitá a to proto, že by jim měli porozumět jen ti, co jsou v dané skupině. Zkratky spíše potvrzují vzájemný vztah mezi vrstevníky, než že by sdělovaly nějaký obsah. Thorová (2015) pak ještě doplňuje komunikaci dospívajících s vrstevníky tím, že dospívající lépe sledují dialogy více osob a jsou schopni přizpůsobovat a měnit témata rozhovorů (Thorová, 2015; Vágnerová, 2012).

1.3 Školská zařízení pro zájmové vzdělávání a další instituce a organizace zabývající se volným časem dětí a mládeže

Na to, jaká školská zařízení či jiné instituce a organizace mohou nebo mohly děti a mládež navštěvovat ve volném čase, ukazuje spousta publikací. Také Hájek a kol. (2003) ve své práci pojednávají o sdružení dětí a mládeže, jak se sdružení vyvíjela a člení je podle toho, jaké mají poslání. Ta sdružení, která vychází ze zájmu a připravenosti člověka se zabývat předměty a činnostmi pro něj významnými, označuje jako zájmová sdružení. Patří sem tělovýchova, sport a turistika, kulturní činnosti, umělecká tvořivost, přírodovědné obory, jako je např. pěstitelství nebo chovatelství, nebo společenské obory, např. poznávání cizích zemí nebo jazyků, technické činnosti a herní aktivity.

Školská zařízení pro zájmové vzdělávání a další subjekty pracující s dětmi a mládeží

Do školských zařízení pro zájmové vzdělávání, jak uvádí Hájek a kol. (2008), jsou zahrnuty školní družiny, školní kluby a střediska volného času, ve kterých se uskutečňuje zájmové vzdělávání. Jejich cílem je podporovat rovné příležitosti, pro všechny zájemce bez ohledu na pohlaví, věk či národnost, přispívat k ochraně před šířením rizikového chování a sociálně patologických jevů. Podílejí se také na hledání a rozvíjení nových talentů (Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání).

Školní klub

Školní klub, jak ho vidí Pávková (2001) ve své publikaci, je školské zařízení pro zájmové vzdělávání, které je určeno žákům druhého stupně, tedy žákům 6. – 9. ročníku. Spolu se školní družinou, která je určena pro žáky prvního stupně, je školní klub základní formou výchovy mimo vyučování a péče o děti zaměstnaných rodičů, a to nejen v průběhu školního roku, ale v některých případech i o prázdninách. Hájek a kol. (2008) dále popisují charakteristiku školních klubů, kdy kluby organizují zájmové aktivity formou kroužků, na které se žáci mohou přihlásit a pravidelně je navštěvovat, i když pro ně není přihlášení závazné, či dlouhodobé i jednorázové činnosti. Žáci se podílí na přípravě programů aktivit spolu s pedagogem. Pávková (2001) poukazuje na další funkce školních klubů. Píše, že mají předpoklad k určitému pravidelnému vlivu pedagogů na žáky, mohou ovlivňovat to, že žáci budou nakládat se svým volným časem

smysluplně. Výhodou těchto klubů je blízkost školy, jejíž prostředí je žákům známé. Díky klubům poskytuje škola žákům činnosti, kterým se mohou věnovat ve svém volném čase, a nejen vyučování. Mezi tyto činnosti patří zájmové činnosti, přípravy na vyučování, společensky prospěšné činnosti, ale i odpočinek nebo rekreace. Vliv školních klubů na žáky je menší, než vliv školních družin na mladší žáky, protože žáci druhého stupně jsou už samostatní a školní kluby pracují na principu dobrovolnosti dětí. Nabídka činností a aktivit školních klubů by měla být pestrá, aby si žáci mohli vybrat podle svých potřeb a přání (Hájek a kol., 2008; Pávková, 2001).

Střediska volného času

Střediska volného času patří rovněž do školských zařízení pro zájmové vzdělávání. Cílem je motivovat, podporovat a vést všechny věkové kategorie k rozvoji osobnosti a ke smysluplnému využití volného času. Svou činnosti vykonávají po celý školní rok, i ve dnech, kdy neprobíhá výuka. Mimo pravidelných zájmových útvarů, kterých se účastní stálé skupiny účastníků, se podílejí i na pořádání soutěží nebo přehlídek dětí a žáků. Organizují dlouhodobé i jednorázové aktivity, kurzy, přednášky, tábory nebo výukové programy pro školy. Věnují se také prevenčním programům v rámci sociálně patologických jevů a vzdělávání pedagogů (MŠMT, 2013)

Další autoři tato střediska volného času definují jako právní subjekty, kam patří stanice zájmových činností a domovy dětí a mládeže. Zabývají se, jak už bylo zmíněno, příležitostnými zájmovými činnostmi, jako jsou soutěže, turnaje, výlety, divadelní představení či příměstské tábory, tak i pravidelnými zájmovými činnostmi, kam se řadí zájmové útvary, která zahrnují různé kroužky, kluby, oddíly nebo kurzy (Hájek a kol., 2008).

Další subjekty pracující s dětmi a mládeží

S dětmi a mládeží pracují i některé další organizace dětí a mládeže a občanská hnutí. Mezi ně patří Junák, Pionýr, Česká táborová organizace, Duha, sportovní kluby jako Sokol nebo základní umělecké a jazykové školy a tato sdružení dále popisují. (Hájek a kol., 2008; Pávková, 2001).

Junák

Junák je sdružení, které vychází ze světového skautského hnutí. První takové hnutí vzniklo ve Velké Británii. U nás toto hnutí založil pedagog Antonín Benjamin Svojsík, hnutí nese název Junák – český skaut. Posláním tohoto hnutí je působit a vést své členy, děti i dospělé, ke zdatnosti tělesné, mravní i duchovní, aby byli připraveni plnit povinnosti vůči blízkým, ale i vlasti. Vede také k praktickým dovednostem, sebekázi a družnosti, k tomu slouží činnosti zaměřené na turistiku a pobyt v přírodě. V Česku je nyní 2 203 oddílů, které navštěvují 67 959 skautů a skautek (Junák – český skaut, 2021).

Pionýr

Pionýr je spolek, věnuje se výchovné práci s dětmi a mládeží. Jejich oddíly a kluby se v ČR vyskytují na více než 600 místech. Podle stanov Pionýra je Pionýr „demokratický, dobrovolný, samostatný a nezávislý spolek dětí, mládeže a dospělých“ a jeho hlavní aktivitou je veřejně prospěšná činnost. Pořádá i víkendové výlety a tábory (Pionýr, 2021). Další autoři ve svých publikacích popisují tuto dětskou organizaci, která vznikla v roce 1949 a to jako obdoba sovětské dětské organizace, jejímiž základními znaky byla jednotnost a masovost. Spolek se zabývá organizací osvětových, kulturně výchovných a charitativních činností. Má pravidelné celoroční činnosti, které umožňují členům spolku uspokojovat své potřeby a zájmy rozmanitými aktivitami a v různých kolektivech (Pávková, 2001).

Česká tábornická unie

Česká tábornická unie je organizace, která volně sdružuje děti, mládež a dospělé prostřednictvím určitého společného zájmu. Jako nejbližší subjekt, který Pávková (2001) uvádí, že na něj navazuje svými činnostmi, je historické trampské hnutí. Organizace, podobně jako Junák – český skaut, uplatňuje ve své činnosti myšlenky E. T. Setona v oblasti lesní moudrosti, jako woodcrafterská myšlenka. Dnes má na území ČR 135 klubů, osad a oddílů a přes 6000 táborníků a tábornic. Členství je individuální, ale většina členů se sdružuje právě v klubech či osadách. Jednou z hlavních zásad organizace je respekt a úcta k druhým. Posláním unie je vést své členy k osobnímu rozvoji a k osvojování životních hodnot jako je pravda, spravedlnost,

pokora, schopnost omezit se, odpovědnost sám za sebe nebo péče a odpovědnost za slabší (Česká tábornická unie, 2019).

Duha

Duha je organizace, která klade důraz hlavně na vytváření a realizaci programů pro děti a mládež, nabízí i možnosti aktivního zapojování dalších generačních skupin. Je to sdružení jednotlivců, ale i kolektivů a nezáleží na tom, jestli jsou platnými členy jiných organizací. Pořádá programy ve městě i v přírodě a zaměřuje se na hry, psychologické, a recesi. (Pávková, 2001) Volnočasové aktivity organizuje na principu zážitkové pedagogiky, také připravuje projekty pro děti a mládež z dětských domovů nebo zprostředkovává workcamps pro mladé lidi. V ČR je současně 3100 členů a asi 70 tzv. dužin, což jsou základní články organizace. Zaměřují se na turistiku a táboření, outdoorové sporty, deskové hry nebo na amatérské umění a mezinárodní výměny (Duha, 2018).

YMCA

YMCA je, jak popisuje Pávková (2001), nevýdělečné a nepolitické sdružení, které je křesťansky orientované. Českým ekvivalentem zkratky YMCA je v ČR Křesťanské sdružení mladých lidí. Tato organizace je nejstarší a nejrozšířenější na světě, pracuje ve 119 zemích a má přes 58 milionů členů. U nás působí nyní 28 poboček po celém území republiky, které nabízejí spoustu aktivit v podobě táborů, hudebních, výtvarných aktivit pro mladé, sportovních klubů, skautských oddílů nebo mateřských center. má 3 912 členů. Sdružení vzniklo v roce 1844 v Londýně. U nás se rozšířila díky pomoci z USA a národních elit jako T. G. Masaryk nebo Václav Havel. V roce 1951 byla nucena ukončit svoji působnost a obnovila ji až v 90. letech (YMCA v ČR).

Spolky

Pávková (2001) ve své práci zmiňuje i spolky, dříve pod pojmem občanská sdružení, pracující s mládeží, kam řadí sportovní kluby a základní umělecké či jazykové školy.

Sokol

Nejdelší tradici z tělovýchovných organizací, které na našem území působí, je Sokol, který založil Miroslav Tyrš v roce 1862. Spolek usiluje o rozvoj osobnosti člověka, vede

k pohybu a společné aktivitě, spravedlivému a čestnému jednání, samostatnosti i schopnosti pomáhat. Má svůj program, kterým je soubor aktivit sportovních, pohybových, kulturních a společenských, které jsou vzájemně provázané. Současně Sokol působí ve 1000 obcí a má 160 000 členů. Sokolské organizace působí celkem v 18 zemí (Sokol, 2021).

Základní umělecké a jazykové školy

Dalšími subjekty, které se věnují dětem a mládeži v jejich volném čase, jsou základní umělecké školy. Dříve se nacházely také pod názvem lidové školy umění. Účast na výuce v těchto zařízeních je dobrovolná a je uskutečněna v mimoškolní době. Nabízejí dětem a mládeži k využití volného času hudební, výtvarné, literárně dramatické nebo taneční obory. Dalším subjektem jsou jazykové školy, které dětem a mládeži nabízejí prohloubení znalostí a dovedností v oblasti jazyků. Mohou být zřizovány samostatně nebo jako součást základních či středních škol (Pávková, 2001).

1.3.1 Školská zařízení a další subjekty pracující s dětmi a mládeží ve volném čase v Česticích a blízkém okolí

ZŠ Čestice

Základní škola v Česticích, adresou Čestice 148, okres Strakonice, je součástí veřejného vzdělávacího systému České republiky a nabízí komplexní vzdělávání od předškolního do základního vzdělání. Tato základní škola vychází z daného prostředí, které využívá rysy alternativních programů jako je Montessori nebo Waldorfská škola. V areálu školy se nachází přírodní zahrada s naučnou stezkou, kterou škola využívá při výuce, ale i pro mimoškolní aktivity, které nabízí. V rámci školy mohou žáci navštěvovat pestrou škálu volnočasových aktivit. Škola nabízí tyto zájmové kroužky – florbal, sportovní hry, country tance, lidové tance, gymnastika, keramika, malování a relaxace, sborový zpěv, Střelka, Šmoulata, vědecký a technický kroužek a včelařský kroužek. Škola se podílí spolu se spolky, které v obci Čestice fungují, na pořádání literární a výtvarné soutěže pro děti s názvem Čestický brambor. Soutěž se pořádá každoročně a každý rok má v zadání jiné téma. Účastnit se mohou všechny děti ve věku povinné školní docházky a soutěží se ve 3 kategoriích, 1. kategorie = 1. – 3. třída, 2. kategorie = 4. – 6. třída, 3. kategorie = 7. – 9. třída. Škola se každoročně také účastní soutěže

Požární ochrana očima dětí a mládeže, kterou pořádá Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska. Soutěže se mohou zúčastnit děti do 18-ti let v rámci školní i mimoškolní činnosti, jako jsou domovy dětí a mládeže, sbory dobrovolných hasičů, skautské oddíly aj. Soutěží se ve 3 oblastech, literární, výtvarné a zpracované pomocí digitálních technologií na téma, které se týká hasičů, situace a problémy, které musí záchranné složky denně řešit, např. vodní zdroje pro hašení požárů nebo dopravní nehody na železničních přejezdech (Pospíšil, 2017; SH ČMS, 2021).

Dům dětí a mládeže Strakonice

DDM Strakonice je školské zřízení pro zájmové vzdělávání, které zřizuje Jihočeský kraj. Pravidelně otvírá více než 120 zájmových kroužků, v oblasti techniky, pohybu, tance a sportů, výtvarné, hudební, jazykové, přírodovědné a dalších. pořádá také řadu kurzů, přednášek, seminářů, akcí pro veřejnost, příměstských táborů pro děti nebo soutěží MŠMT a AŠSK pro talentované děti a studenty. Toto školské zřízení chce děti a mládež zaujmout, tvořivě rozvíjet, seznámit je s novinkami ve světě tance nebo počítačů. Činnost dětí také DDM zveřejňuje a prezentuje ve městě, školách, tisku i v televizi a jiných veřejných akcích (Dům dětí a mládeže Strakonice, 2021).

Základní umělecká škola ve Volyni

ZUŠ Volyně je jeden ze subjektů, který se zabývá vyplněním volného času a prací s dětmi a mládeží. Poskytuje základní vzdělání v uměleckých oborech a odborně připravuje žáky pro studium ve středních a vysokých školách se stejným zaměřením. Cílem je také přinášet do života dětí poznání, estetické cítění a vytváření uměleckých hodnot. Nabízí získávání znalostí a dovedností ve 3 oblastech, hudební, výtvarné a taneční. Mezi nabízenými aktivitami se najde hra na hudební nástroj, klarinet, basovou a elektrickou kytaru nebo bicí nástroje, sborový zpěv, výtvarná výchova a z oblasti tance lidový tanec, současný tanec nebo klasická taneční technika. Žáci získané schopnosti a dovednosti mohou uplatnit ve školním orchestru, folklorním souboru, nebo při prezentaci svých prací na výstavách a jiných veřejných akcích. Absolventi této základní umělecké školy pokračují často ve studiu hudby a výtvarného umění u nás, ale i v zahraničí (Základní umělecká škola Volyně, 2020).

Tělovýchovná jednotka Čestice

Tělovýchovná jednotka Čestice je organizace, kterou se zabývá volnočasovým aktivitám dětí i dospělých. Je nástupcem Sokola Čestice a svou činnost provozuje v oblasti sportu, turistiky a osvěty a vzdělávání už přes 30 let. V současnosti se zaměřuje hlavně na fotbal. Dříve se členové účastnili i turnajů ve volejbalu či nohejbalu. Aktuálně má TJ Čestice 117 členů, z toho 58 členů tvoří děti a mládež do 18-ti let (Tělovýchovná jednotka Čestice, 2020).

Sbor dobrovolných hasičů Čestice

SDH Čestice je občanské sdružení, které bylo založeno v roce 1885. Současně má 121 členů, kteří se podílejí na pořádání kulturních akcí v obci, jako jsou plesy, soutěže v požárním sportu, a výjimečně i na likvidaci mimořádných událostí. Součástí sdružení je oddíl mladých hasičů. Ten tvoří současně 32 členů ve věku od 3 do 18 let. Mladí hasiči se každoročně aktivně věnují pohárovým i postupovým soutěžím v požárním sportu v rámci strakonického okresu i jihočeského kraje, brannému závodu nebo výtvarným a literárním soutěžím pořádaným Sdružením hasičů Čechy, Moravy a Slezska (Hasiči Čestice, 2020; OSH Strakonice, 2020).

Střelka

Střelka je nezisková organizace, která se zaměřuje na volnočasové aktivity pro děti a mládež. Organizace je registrovaná u sdružení Pionýr a celým názvem je Pionýrská skupina Čestice – Podlesáci – oddíl Střelka. Pracuje zejména s dětmi při ZŠ Čestice, kde mají i svou klubovnu. Působí zde od roku 1979 a jejím hlavním cílem je, aby děti měli možnost využít svůj volný čas smysluplně a příjemně nejen ve všední dny, ale i o víkendech a prázdninách. Pod vedením zkušených a kvalifikovaných vedoucích se děti mohou věnovat turistice, tábornictví, kultuře, sportu, výlety, soutěžím a turnajům, ale i např. na divadlu. Oddíl má i svou táborovou základnu (Vilánek, 2021).

1.4 Pedagog volného času

Důležitou částí volného času dětí a mládeže je, jak už bylo zmíněno, pedagogické ovlivňování ve výchově. Ten, kdo děti vede při aktivitách a činnostech, kterými se

zabývají ve svém volném čase, a kdo je motivuje, je pedagog volného času či vychovatel.

Pávková (2001) v první řadě zmiňuje např. pracovníky DDM, kteří jsou řazeni do kategorií vychovatelů. Řídí se Pracovním řádem pro pedagogické pracovníky vydané MŠMT ČR. Mezi schopnosti takového pracovníky patří hlavně schopnosti plánovat a organizovat nabídku volnočasových aktivit, které mohou děti využít ve svém volném čase. Musí také znát pedagogické zásady a metodiku vedení zájmových aktivit, mít také výrazné komunikativní a ekonomické dovednosti na přípravu ekonomické rozvahy pedagogických záměrů a na ekonomické vyhodnocení provedených akcí (Pávková, 2001).

Ve své práci autoři tyto jedince vidí jako dospělé, kteří se podílí na volnočasových aktivitách pro děti a mládež a obecně na jejich životech. Takovými spoluúčastníky a spolutvářci volného výchovného zhodnocení volného času jsou především vedoucí, vychovatelé, animátoři, organizátoři a další dospělí jedinci, kteří vytvářejí podmínky pro volnočasové aktivity. Na tom, jak jsou tyto vedoucí či jiní spoluúčastníci připraveni a jak působí, závisí, zda budou děti jejich volnočasové aktivity, které pro ně připravili, navštěvovat se zájmem a jestli děti dokážou dále k činnosti motivovat. Aktivity jsou připravovány často dlouhodobě s předstihem. V průběhu aktivity přebírá vedoucí za dětské účastníky zodpovědnost, průběh volnočasové aktivity může realizovat podle přání, zájmů a potřeb účastníků. Vychází také ze svých osobních zkušeností, odborné a výchovné připravenosti, osobní zralosti, občanské odpovědnosti či z různých inspiračních zdrojů (Hájek a kol., 2008).

Podle zákona je pedagogickým pracovníkem osoba, jež vykonává přímou vyučovací, výchovnou, speciálněpedagogickou a pedagogicko – psychologickou činnost. Mezi takové pracovníky Hájek a kol. (2008) řadí učitele, vychovatele, trenéry, pedagogy volného času, vedoucí, speciální pedagogy, asistenty pedagoga a psychologovy. Volnému času se věnují především pedagogové volného času a vychovatelé. Hájek a kol. (2008) odlišují tyto pracovníky podle toho, kde působí. Pedagogové volného času pracují zejména ve střediscích volného času, jako jsou domovy dětí a mládeže a stanice zájmových činností. Vychovatelé jsou označováni pracovníci působící ve školních družinách a klubech, výchovných a ubytovacích zařízeních nebo školách v přírodě.

Výchova ve volném čase je ve srovnání s vyučováním spíše neformální. Hlavním znakem je především dobrovolná účast na výchovných činnostech. Pedagog volného času má pak formální a neformální složku autority vyrovnanou, i když ta neformální převažuje a měl by proto imponovat svou osobností, tím, jak umí motivovat účastníky k aktivitě. I zde je nutnost určité pedagogické odbornosti. Ve vztahu k vychovávaným se pedagog nebo vychovatel ocitá v různých rolích, v roli učitele, rádce, přítele či kamaráda anebo náhradního rodiče. Výchovné působení na děti, ale i dospělé ve volné čase podporuje zdravý vývoj osobnosti, pedagogický pracovník může pozitivně přispět k duševní pohodě dětí tím, že navodí příjemnou atmosféru při společně tráveném čase a kladných mezilidských vztahů. Autor také uvádí možnosti vzdělávání a profesní přípravy vychovatelů a pedagogů volného času, kam patří studium na střední pedagogické škole, vyšší odborné škole s příslušným zaměřením, studiem na vysoké škole či doplňujícím pedagogickým studiem pod záštitou pedagogických fakult či pedagogických kateder na různých vysokých školách (Hájek a kol., 2008).

1.4.1 Osobnost pedagoga volného času

Pedagogickým pracovníkem jako osobností se zabývá pedeutologie, jež je dílčí disciplínou pedagogiky, jak připomíná Spousta (1994). Takovým pracovníkem pak rozumí každého, kdo se podílí na výchově dětí a mládeže profesionálně, s patřičným vzděláním a jako zaměstnanec určité instituce či organizace.

Hájek a kol. (2008) rozdělují znaky osobnosti, které jsou po roli pedagoga požadované, do tří skupin. A to na:

- a) pozitivní obecně lidské vlastnosti
- b) vlastnosti obzvlášť důležité pro pedagogy
- c) specifické požadavky na vychovatele a pedagogy volného času.

Říká, že pedagog by měl být především dobrý člověk, což specifikuje na to, že by jeho poznávací procesy měly být na dobré úrovni. I přes to, že každý pedagogický pracovník je jiný a má své kladné i záporné vlastnosti, by měl mít dobrou pozornost, paměť, schopnost prožívat a ovládat své emoce a kladné charakteristické vlastnosti jako jsou pracovitost, sebeovládání nebo spravedlnost. Měl by mít také patřičné vědomosti

a dovednosti, inteligenci, tvořivost a schopnost vychovávat. Do osobnostních rysů požadovaných po pedagogických pracovnících patří také určitě schopnost empatie, komunikativnost, přiměřená míra dominantnosti, odolnost vůči zátěžovým situacím, stabilita, pozitivní ladění, optimismus i zdravý skepticismus, a především kladný vztah k lidem, k dětem i dospělým. Oplývá také tvořivostí, nápaditostí, zdatností, dostatečnou energií, hravostí a vtipem a uměním přizpůsobovat se. Měl by umět používat účinné formy jednání a vhodný styl výchovy při zvládnání pestrých výchovných situací. Aby byl způsob jednání pedagoga účinný, měl by klást na děti přiměřené požadavky a zároveň brát v úvahu jejich názory a dát jim prostor pro jejich nápady a přání. Jednání s dětmi vychází z určitého vzájemného respektu a pedagog by se měl snažit přesvědčit děti o správnosti svých názorů (Hájek a kol., 2008).

Vážanský (1995) doplňuje ještě kompetence pedagoga volného času jako jsou skupinové pedagogické schopnosti, pozitivní myšlení, sebedůvěra, schopnost improvizace, laskavost, radost ze života, trpělivost a vytrvalost. Podle Spousty (1994) mají na osobnost pedagoga volného času a proces, ve kterém se jeho osobnost utváří, vliv navíc dědičné predispozice, jako je pedagogické nadání, pozitivní a laskavý vztah k dětem, snaha se jimi zabývat, vést je a pomáhat jim.

Pedagog volného času nebo vychovatel má svou specifickou funkci v době mimo vyučování. Děti podle Hájka a kol. (2003) především nevyučuje, ale spíše navozuje vhodné činnosti, pomáhá a radí, inspiruje, měl by se snažit děti motivovat a vzbuzovat bezděčnou pozornost a tím umožňovat bezděčné učení. Měl by vytvářet příjemnou pracovní dobu a pohodu a usměrňovat průběh učení tak, aby dopřál pocit úspěchu a radosti všem dětem.

1.4.2 Odlišnosti v práci učitele a vychovatele

Odlišnosti, které se vyskytují v profesi učitele a pedagoga volného času či vychovatele specifikují Hájek a kol. (2003). Učitel se věnuje vyučování, jehož obsah je dán základními pedagogickými dokumenty a je do značné míry závažný. Učitel klade na děti požadavky, kontroluje jejich práci, hodnotí je známkami a vztah mezi učitelem a dětmi je formálnější. Prostředí, ve kterém výuka probíhá, je málo proměnlivé. Oproti tomu stojí práce vychovatele, který se věnuje výchově mimo vyučování, jejíž obsah je určen

pouze rámcově a není stanoven závazně. Vychovatel přizpůsobuje obsah výchovy k reálným potřebám a přáním dětí a na základě znalostí pedagogiky, psychologie a jiných věd. Prostředí, kde se odehrávají volnočasové aktivity, není stále, může se měnit podle potřeby a oblasti volnočasových aktivit. Platí princip dobrovolnosti, vychovatel nemůže děti k nějaké aktivitě nutit, hledá ale účinné formy motivace. Požadavky klade vychovatel i děti a diskutují o nich a snaží se dospět k určité dohodě. Vychovatelé mají méně formální vztah k dětem než učitelé při vyučování, ale má své hranice, které není žádoucí překročit. Hodnotí je slovně a hlavně kladně. Hájek pak dále rozvádí vztahy mezi vychovatelem a vychovávanými dětmi. Měly by převažovat kladné vztahy, a to nejen s dětmi, ale i jejich rodiči. Důležitá je pro ně spolupráce, diskuze, výměna názorů a respekt. Vzhledem k tomu, že vychovatel jakožto pedagog je v roli odborníka, odpovědnost za tyto vztahy nese hlavně vychovatel. Neměl by pro děti být tajemný a neproniknutelný, sám totiž využívá možných pedagogických diagnostik, aby děti co nejlépe poznal. Vychovatel by také měl podporovat pozitivní vztahy ve skupinách, mezi dětmi, které vedou ke spolupráci, čestnosti a pomoci slabším nebo znevýhodněným. Za neúčinný nebo méně účinný způsob výchovy se pokládá, když je vychovatel pasivní, nedokáže tedy prosadit své požadavky, má malou autoritu anebo naopak je příliš autoritativní až agresivní, neposkytuje dětem dostatek svobody a prostoru na rozhodování, klade na ně velké množství požadavků či dokonce děti trestá za odlišné názory a postoje. Takoví vychovatelé nebývají oblíbení či mají kázeňské obtíže a ve svém povolání nejsou spokojeni (Hájek a kol., 2008).

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Cíl práce a hypotézy

2.1.1 Cíl práce

Cílem výzkumného šetření je zjistit, jak žáci 2. stupně základní školy v Česticích tráví svůj volný čas. Zda mají přehled o možnostech trávení volného času, volnočasových aktivitách, které jim nabízí škola či jiná zařízení v obci a okolí. Jakým zájmovým činnostem se žáci věnují, kdo nebo co je ovlivňuje při výběru takových zájmových činností a zda jsou rozdíly v trávení volného času u chlapců a dívek.

2.1.2 Hypotézy

Hypotézy jsou vědecky odůvodněné předpoklady o dosud neznámé skutečnosti. Jsou formulovány tak, aby byly empiricky ověřitelné. Jsou tzv. pracovním nástrojem teorie. Badatel je dedukuje z výzkumných otázek nebo z jiných hypotéz. Při ověřování jsou shledány pravděpodobně pravdivými nebo pravděpodobně nepravdivými. Důležité jsou i ty hypotézy, které se po výzkumném šetření nepotvrdí, protože spolu s potvrzenými hypotézami pomohou rozdělit plodné a neplodné směry zkoumání (Olecká, Ivanová, 2010).

Stanovené hypotézy

H1: Cílová skupina ve většině případů tráví svůj volný čas na PC.

H2: Více než polovina cílové skupiny navštěvuje alespoň jeden zájmový kroužek.

H3: Dívky se věnují ve svém volném čase uměleckým (hudebním, výtvarným) aktivitám více než chlapci.

2.2 Metodika

Pro získání dat jsem se rozhodla použít metodu kvantitativního výzkumu. Jak uvádí Olecká a Ivanová (2010), metoda kvantitativního výzkumu se zaměřuje na velké množství respondentů a umožňuje reprezentativní šetření vzorku, které lze zobecnit na populaci. Pro sběr dat je v této metodě využívána forma dotazníků, rozhovorů a pozorování. Výhodou kvantitativního výzkumu je relativně rychlý sběr dat a jejich rychlá analýza. Výsledky tohoto výzkumu jsou však spíše obecné, a proto nemohou daný problém popsat do hloubky (Gavora, 2010; Olecká, Ivanová, 2010).

K vypracování výzkumné části jsem použila formu dotazníku, který mi při výzkumu pomůže k testování předem stanovených hypotéz. Dotazník je anonymní. V úvodní části jsem se respondentům představila a vysvětlila, k jakému záměru dotazník a jejich odpovědi v něm poslouží. V dotazníku je také uveden postup, jak mají respondenti dotazník vyplňovat, a následně příklad, který znázorňuje, jak by měl být dotazník vyplněn. Dotazník tvoří 15 otázek většinou v uzavřené formě. Objevují se i otázky ve formě polouzavřené, ty mají doplňovat některé odpovědi na uzavřené otázky či uvádět jiné odpovědi respondentů, než dotazník nabízí.

2.2.1 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor tvoří žáci od 6. do 9. třídy Základní školy Čestice, Čestice 148, okres Strakonice. Tyto ročníky navštěvuje 87 žáků. Žákům byl poslán dotazník elektronickou formou, protože epidemická opatření mi neumožnila předat dotazníky žákům osobně ve škole. Přesto účast na výzkumném šetření byla nad má očekávání velická, 89%.

V areálu školy se nachází přírodní zahrada s naučnou stezkou, která je využívána při výuce, ale i při mimoškolních aktivitách, které škola nabízí. V rámci školy mohou žáci navštěvovat pestrou škálu volnočasových aktivit jako jsou sportovní hry, florbal, country tance, lidové tance, gymnastika, keramika, malování a relaxace, sborový zpěv, Štrelka, Šmoulata, vědecký a technický kroužek nebo včelařský kroužek.

Předvýzkum

Před samotným výzkumným šetřením jsem provedla předvýzkum. Tato fáze výzkumu má sloužit k tomu, aby ukázala, zda jsou otázky v dotazníku správně a jednoduše položeny, zda jim porozumí i ti mladší respondenti. K této fázi jsem vybrala malou část respondentů, kterou tvořilo 8 žáků, o kterých vím, že jsou žáky 2. stupně Základní školy v Česticích.

Na základě předvýzkumu jsem došla k závěru, že žáci 2. stupně zadání v dotazníku i jednotlivým otázkám porozumí.

2.3 VÝSLEDKY

Do této části práce předkládám mnou získaná data z kvantitativního výzkumu, z dotazníkového šetření. Na dotazníkovém šetření se podílelo 78 žáků 2. stupně Základní školy v Česticích, tedy žáci 6. – 9. ročníku. V jednotlivých výsledcích dotazníkového šetření se zaměřím zvláště na chlapce a dívky v jednotlivých třídách 2. stupně základní školy.

Tabulka 1: Rozdělení respondentů

	6.třída	7.třída	8.třída	9.třída
Dívky	12	10	8	11
Chlapci	9	12	10	6
Celkem	21	22	18	17

Zdroj: Dotazník, 2021

2.3.1 Myslíš, že máš dostatek volného času?

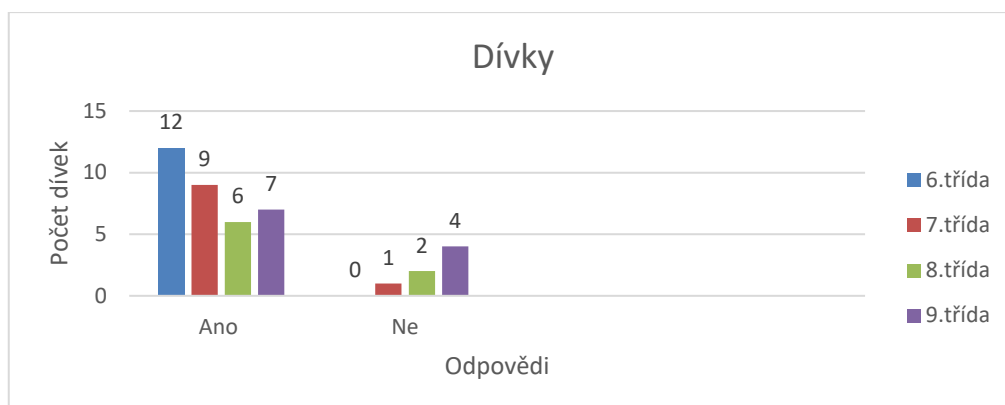
Tabulka 2: Dostatek času

1.	6.třída		7.třída		8.třída		9.třída	
	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci
Ano	12	9	9	12	6	9	7	3
Ne	0	0	1	0	2	1	4	3

Zdroj: Dotazník, 2021

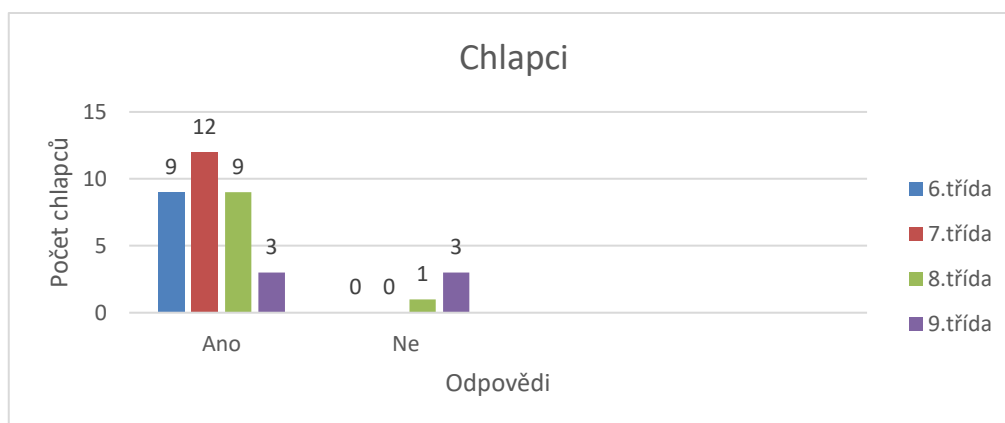
Z výše uvedené tabulky a grafů 1 a 2 vyplývá, že nadpoloviční většina žáků si myslí, že má dostatek svého volného času. Ve vyšších ročnících můžeme zaznamenat stoupající počet žáků, kteří si myslí, že nemají dostatek volného času. Rozdíl je vidět hlavně mezi 6. a 9. třídou, žáci 6. třídy uvedli, že mají dostatek volného času, zatímco v 9. třídě se žáci ve svých odpovědích rozdělují na 2 skupiny, téměř polovina, tedy 7/17 žáků, si myslí, že dostatek volného času pro sebe nemá.

Graf 1: Dostatek času u dívek

Zdroj: Dotazník, 2021

Graf 2: Dostatek času u chlapců

Zdroj: Dotazník, 2021

2.3.2 Jak nejčastěji trávíš svůj volný čas?

U této odpovědi žáci uváděli i více odpovědí, jak tráví svůj volný čas. Podle tabulky 3 a grafů 3 a 4 je zřejmé, že respondenti na otázku, jak nejčastěji tráví svůj volný čas odpovídali, že nejčastěji ho tráví venku se svými kamarády, takto odpovědělo 44/78 žáků. Dále pak 39/78 nejčastěji tráví čas s rodinou a stejný počet žáků se věnuje svým koníčkům a zájmům. Skoro polovina, jak jsem předpokládala, uvedla, že tráví svůj volný čas u technologií jako jsou počítače a televize. Méně respondentů pak uvedlo odpověď, že tráví svůj volný čas četbou či poslechem hudby. 7/78 žáků uvedlo i možnost, že tráví tuto část dne jinak, a to např. jízdou na kole, motorce, jízdou na koních či se věnují divadlu v divadelním spolku nebo svému psovi a jeho výcviku.

Grafy 3 a 4 nám opět ukazují rozdíly mezi tím, jak tráví svůj volný čas dívky a jak chlapci. Také jsou rozdíly mezi třídami. Téměř vyrovnané u dívek a chlapců jsou

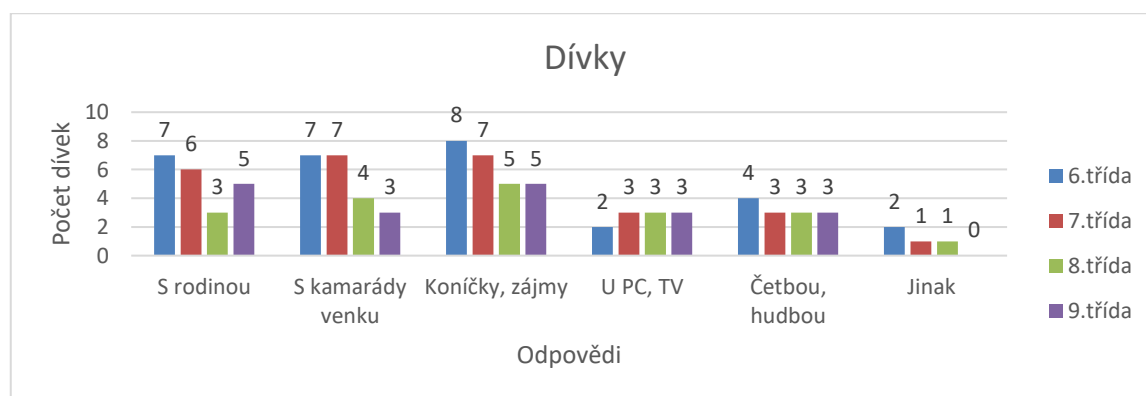
odpovědi, kdy uvádí, že tráví svůj čas se svými rodinami a venku s kamarády. Rozdíl pak vidíme u odpovědi „U PC, TV“, zde tuto možnost vybrali spíše chlapci, dívky naopak, jak je vidět z grafu 3, u počítačů či televizorů tráví spíše ojedinele. Dívky také častěji uvedly, že se věnují více svým koníčkům, to uvedlo 25/39 dívek, než chlapci, nebo že více čtou knihy nebo poslouchají hudbu, 13/16 dívek. Tuto možnost uvedli naopak pouze 3 chlapci. Dále je vidět klesající tendence u jednotlivých tříd, kdy žáci 6.ročníku se věnují svým koníčkům a zájmům více než žáci 8. a 9. ročníku.

Tabulka 3: Trávení volného času

2.	6.třída		7.třída		8.třída		9.třída	
	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci
S rodinou	7	5	6	7	3	3	5	3
S kamarády venku	7	6	7	7	4	6	3	4
Koníčky, zájmy	8	3	7	5	5	4	5	2
U PC, TV	2	5	3	8	3	5	3	5
Četbou, hudbou	4	1	3	1	3	0	3	1
Jinak	2	0	1	1	1	0	0	2

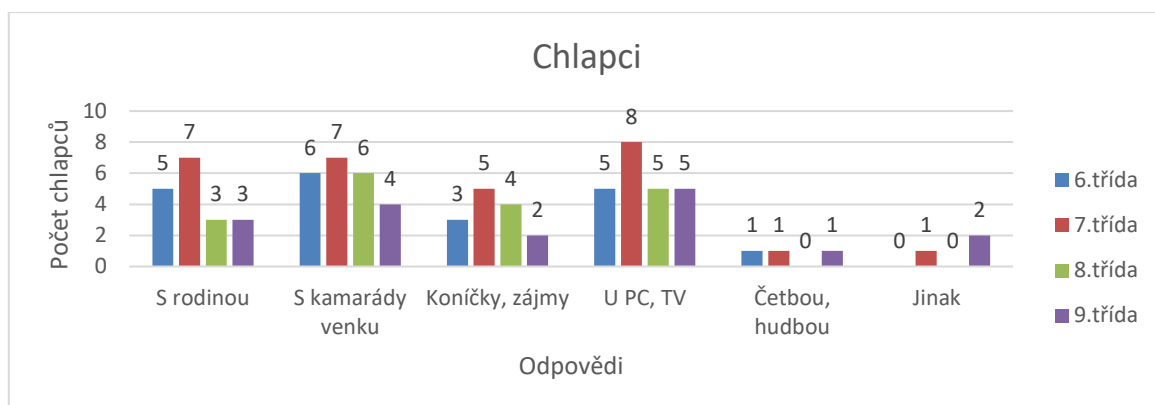
Zdroj: Dotazník, 2021

Graf 3: Trávení volného času u dívek

Zdroj: Dotazník, 2021

Graf 4: Trávení volného času u chlapců

Zdroj: Dotazník, 2021

2.3.3 Navštěvuješ nějaký zájmový kroužek?

Tabulka 4: Zájmové kroužky

3.	6.třída		7.třída		8.třída		9.třída	
	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci
Hudební	3	2	6	2	4	1	2	0
Výtvarný	2	0	2	1	2	0	1	1
Sportovní	2	5	3	9	1	4	2	2
Jazykový	1	0	1	0	1	0	2	0
Technický	0	1	0	0	0	1	0	1
Jiný	3	2	2	1	2	0	1	0
Žádný	2	1	2	2	3	4	4	2

Zdroj: Dotazník, 2021

Zde nám údaje v tabulce 4 ukazují, jaké kroužky žáci nejčastěji navštěvují a také kolik žáků nenavštěvuje vůbec žádné zájmové kroužky. Žáci opět uváděli i více možností u této otázky.

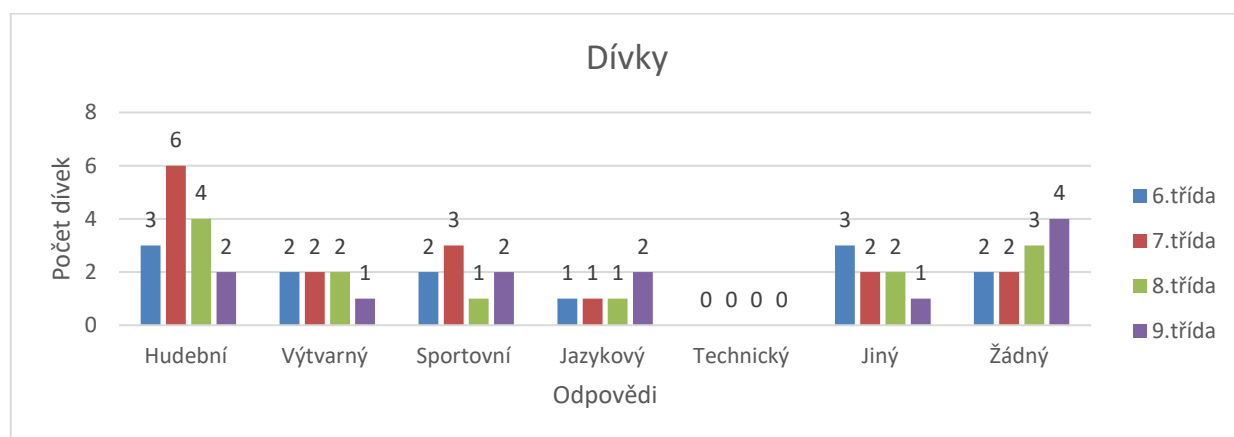
Nejpočetnější je podle dat kroužek sportovní, tuto možnost uvedlo 28/78 žáků. Druhé největší zastoupení má hudební kroužek, který navštěvuje 20/78 žáků. Nejmenší zastoupení mají u žáků jazykový a technický kroužek. 11/78 žáků uvedlo, že navštěvují jiný kroužek, než byl v možnostech uveden, u této možnosti měli žáci uvést příklady

jiných kroužků, které navštěvují. V odpovědích se objevil kroužek keramický, taneční, gymnastický, fotografický, hasičský, kroužek s názvem Střelka nebo pěvecký sbor. 20/78 dětí uvedlo, že žádný kroužek nenavštěvují, v polootevřené tuto odpověď odůvodnily, že žádný zájmový kroužek navštěvovat nechtějí.

Grafy 5 a 6 ukazují rozdíly návštěvnosti jednotlivých kroužků u dívek a chlapců. Nejnavštěvovanější sportovní kroužek je ve velké většině oblíbený u chlapců, navštěvuje ho 20 chlapců, dívek jen 8. Větší zastoupení u dívek má hudební kroužek, který navštěvuje 15 dívek. U technického kroužku nenajdeme u dívek žádné zastoupení, 3 chlapci tuto možnost uvedlo. Naopak je to u jazykového kroužku, ten navštěvuje 5 dívek, ale u chlapců nemá žádné zastoupení.

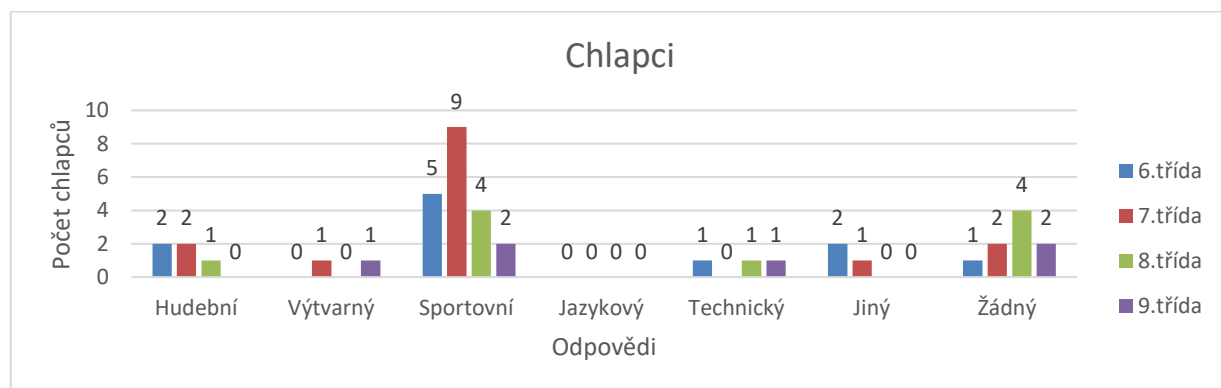
Podle grafů je hlavně u dívek vidět rozdíl mezi třídami, kdy počet žáků, kteří nenavštěvují žádný kroužek narůstá čím vyšší je to ročník.

Graf 5: Zájmové kroužky u dívek

Zdroj: Dotazník, 2021

Graf 6: Zájmové kroužky u chlapců

Zdroj: Dotazník, 2021

2.3.4 Jak často kroužek navštěvuješ?

Z odpovědí respondentů na otázku „Jak často kroužek navštěvuješ?“ je patrné, že ti žáci, kteří navštěvují nějaký zájmový kroužek, kroužek navštěvují pravidelně, nejčastěji jednou za týden. Jak ukazují údaje v tabulce 5 a grafech 7 a 8, 45/78 žáků této školy se věnují kroužkům alespoň jednou v týdnu. Méně žáků se pak věnuje zájmovým kroužkům dvakrát týdně, 11/78 respondentů. 2 žáci se svým zájmovým aktivitám a kroužkům věnují i více než dvakrát za týden, a to žáci 7. třídy. 20/78 žáků zde uvedlo, stejně jako v předchozí otázce, že žádný kroužek nenavštěvují.

Z níže uvedených grafů můžeme vyčíst, že rozdíl mezi dívkami a chlapci, kteří odpověděli, že se kroužkům věnují jednou týdně, není takový rozdíl. Tuto odpověď uvedlo 25 dívek a 20 chlapců. Rozdíl je potom u možnosti odpovědi „2x týdně“. Více času, teda 2x týdně, svým zájmovým kroužkům věnují spíše chlapci než dívky. Z 11 respondentů, kteří tuto možnost uvedli, jsou 4 dívky a 7 chlapců.

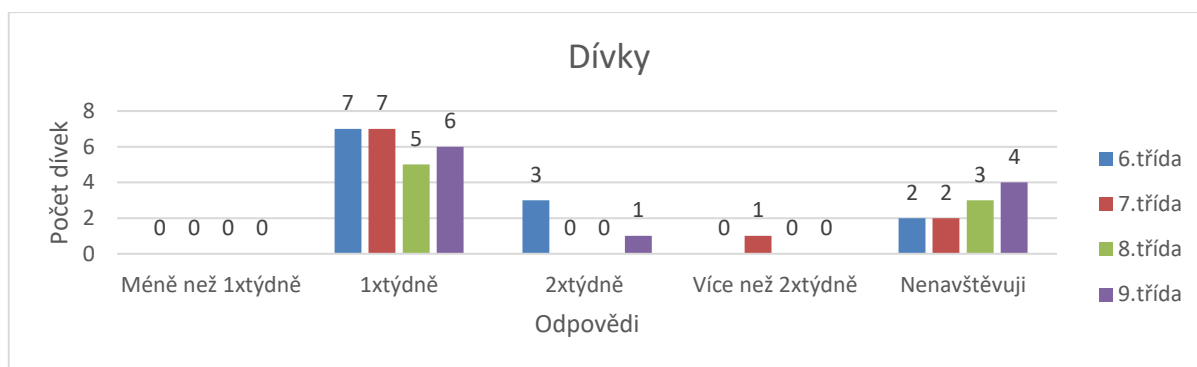
Je zde vidět také opět rozdíl mezi ročníky, kdy u chlapců i dívek je pokles návštěvnosti zájmových kroužků, čím jsou žáci starší. Pravidelně nějaký zájmový kroužek navštěvují spíše žáci 6. třídy, než žáci 9. třídy, kteří se zájmovým kroužkům už tolik nevěnují.

Tabulka 5: Pravidelnost návštěvnosti zájmových kroužků

4.	6.třída		7.třída		8.třída		9.třída	
	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci
Méně než 1xtýdně	0	0	0	0	0	0	0	0
1xtýdně	7	6	7	5	5	5	6	4
2xtýdně	3	2	0	4	0	1	1	0
Více než 2xtýdně	0	0	1	1	0	0	0	0
Nenavštěvují	2	1	2	2	3	4	4	2

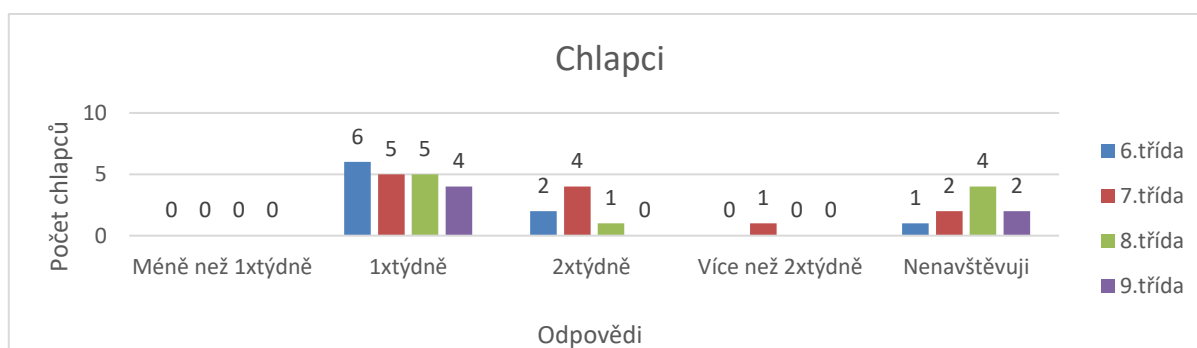
Zdroj: Dotazník, 2021

Graf 7: Pravidelnost návštěvnosti zájmových kroužků u dívek

Zdroj: Dotazník, 2021

Graf 8: Pravidelnost návštěvnosti zájmových kroužků u chlapců

Zdroj: Dotazník, 2021

2.3.5 Proč navštěvuješ zájmový kroužek?

Tabulka 6: Důvody návštěvnosti zájmových kroužků

5.	6.třída		7.třída		8.třída		9.třída	
	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci
Baví mě to	8	6	8	7	4	3	3	1
Chodí tam kamarády	2	3	0	3	1	3	3	3
Chtějí to rodiče	0	0	0	0	0	0	1	0
Vyzkoušet něco nového	0	0	0	0	0	0	0	0
Nenavštěvuji	2	1	2	2	3	4	4	2

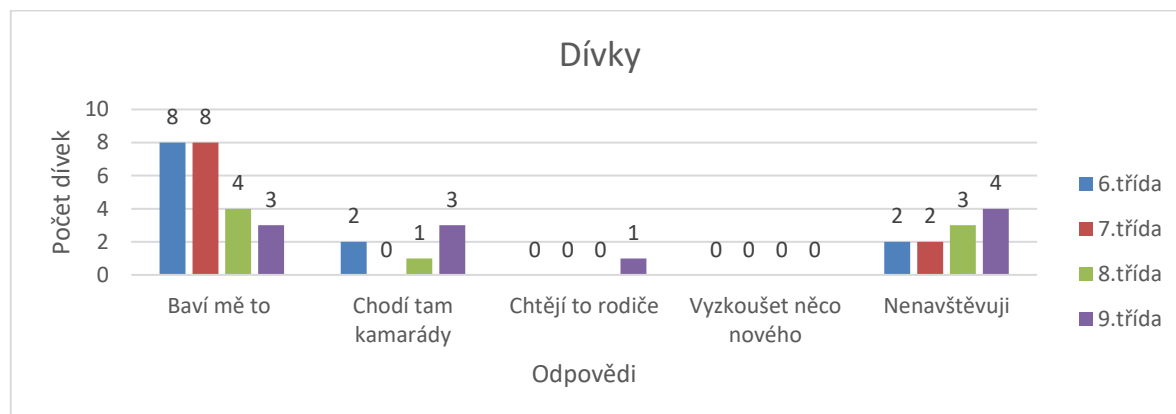
Zdroj: Dotazník, 2021

Pro začátek uvedu data, která můžeme vidět i v předchozích otázkách, a to že 20/78 žáků žádný zájmový kroužek nenavštěvuje. Mezi důvody, proč žáci navštěvuji nějaký

zájmový kroužek, žáci uvádějí odpověď, že je to baví, jak ukazuje tabulka 6 a grafy 9 a 10. Někteří žáci uvedli i více důvodů, proč zájmový kroužek navštěvují. Odpověď, že zájmový kroužek, kterému se věnují, je baví, uvedlo 40/78 žáků. Dále nejčastěji uváděli i možnost, že zájmový kroužek navštěvují, protože jej navštěvují i kamarádi. Takto odpovědělo 18/78 žáků. 1 žák uvedl také, že kroužek navštěvují proto, že si to přejí jeho rodiče. Možnost odpovědi, že chtějí vyzkoušet něco nového nevedl ani jeden respondent.

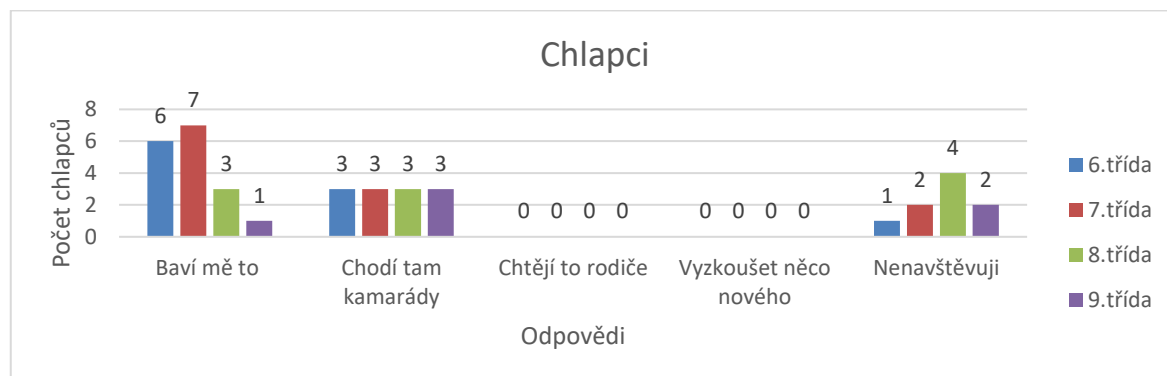
Odpověď, že je kroužek baví, častěji uváděly dívky než chlapci. Odpovědělo tak 23 dívek a 17 chlapců. Naopak chlapci častěji uváděli oproti dívkám, že navštěvují zájmový kroužek s nějakým svým kamarádem, přesněji 12 chlapců a pouze 6 dívek. Rozdíl mezi ročníky vidíme hlavně u možnosti odpovědi, že je kroužek baví, kdy tuto odpověď uvedlo nejvíce dívek i chlapců z 6. a 7. třídy, oproti 9. třídě.

Graf 9: Důvody návštěvnosti zájmových kroužků u dívek

Zdroj: Dotazník, 2021

Graf 10: Důvody návštěvnosti zájmových kroužků u chlapců

Zdroj: Dotazník, 2021

2.3.6 Účastníš se s kroužkem nějakých soutěží, závodů apod.?

Tato otázka má ukázat, zda se žáci zapojují na aktivitách svých zájmových kroužků jako jsou soutěže, závody, turnaje či jiné. Podle údajů z tabulky 7 víme, že spíše se žáci takových aktivit nezúčastňují. Odpověď, že se neúčastní žádných soutěží či závodů, uvedlo 42/78 žáků. Ovšem z předchozích otázek víme, že 20/78 respondentů nenavštěvují žádný kroužek. Tedy těch, co navštěvují nějaký zájmový kroužek, uvedli, že se spíše účastní takových aktivit, ať už soutěží či závodů apod. Odpovědělo tak 36/78 respondentů.

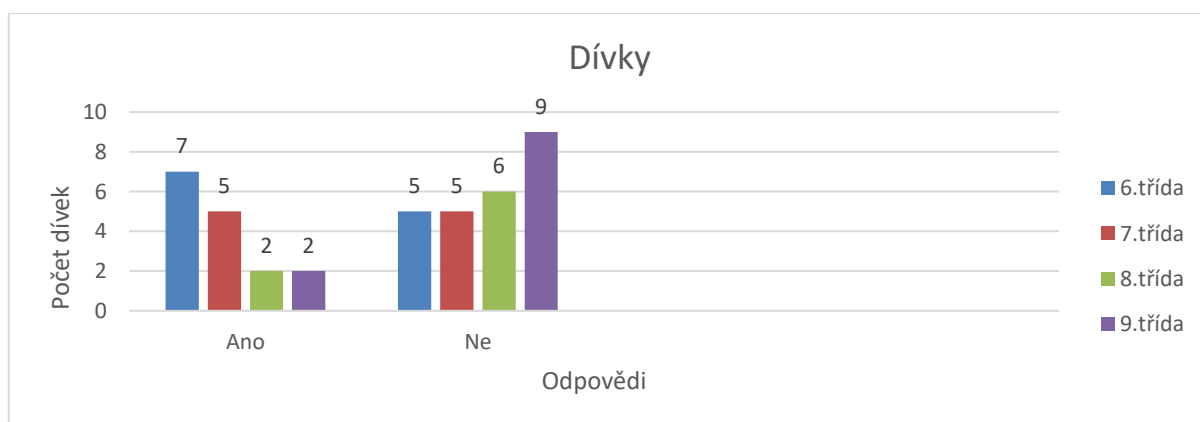
Grafy 11 a 12 pak ukazují, že těchto soutěží, závodů či turnajů a jiných aktivit v rámci svého kroužku, se více účastní chlapci než dívky. A opět čím vyšší je ročník, tím je nižší účast žáků na těchto akcích. Nejvíce se, podle níže uvedených grafů, zapojují dívky 6. ročníku a chlapci 7. ročníku. Možnost odpovědi, že se neúčastí žádných takových akcí, uvedli spíše žáci vyšších ročníků, tedy 8. a 9. třídy, a to jak u dívek, tak u chlapců.

Tabulka 7: Účast na soutěžích a jiných aktivitách

6.	6.třída		7.třída		8.třída		9.třída	
	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci
Ano	7	5	5	9	2	4	2	2
Ne	5	4	5	3	6	6	9	4

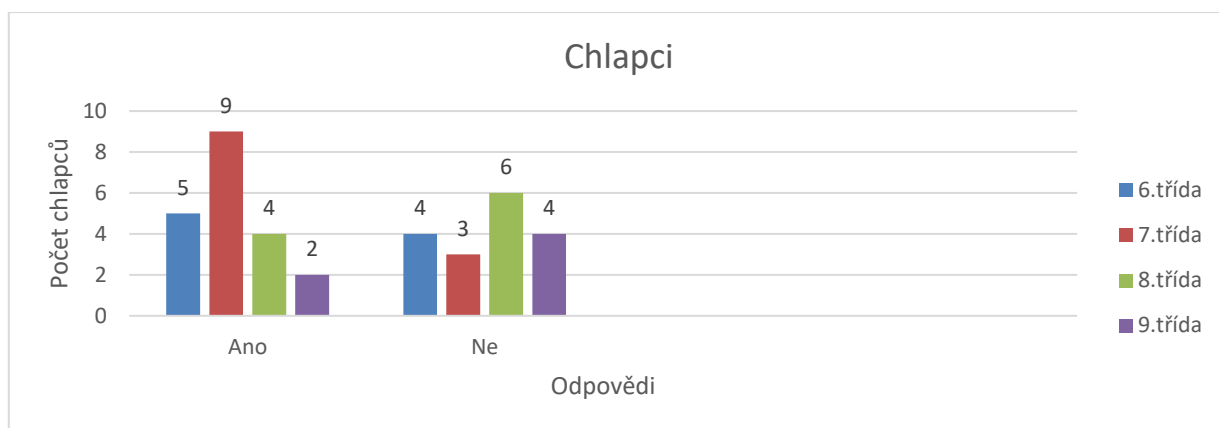
Zdroj: Dotazník, 2021

Graf 11: Účast na soutěžích a jiných aktivitách u dívek

Zdroj: Dotazník, 2021

Graf 12: Účast na soutěžích a jiných aktivitách u chlapců

Zdroj: Dotazník, 2021

2.3.7 Organizuje Vaše škola nějaké zájmové kroužky?

Tabulka 8: Zájmové kroužky v rámci školy

7.	6.třída		7.třída		8.třída		9.třída	
	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci
Ano	12	8	9	11	7	9	11	5
Ne	0	0	0	0	0	0	0	0
Nevím	0	1	1	1	1	1	0	1

Zdroj: Dotazník, 2021

Otázka 7, zda organizuje škola, kterou respondenti navštěvují, nějaké zájmové kroužky a aktivity, má poukázat na to, zda žáci vědí, že mohou navštěvovat zájmové kroužky i ve škole po vyučování. Tabulka 8 ukazuje, že velká část respondentů ví, že jejich škola nabízí zájmové kroužky. Povědomí, že mohou v rámci školy navštěvovat zájmové kroužky, má 72/78 žáků této školy. 6/78 žáků uvedlo, že neví, jestli jejich škola nějaké takové kroužky organizuje a nabízí. Odpověď, že škola, z níž jsou vybráni respondenti, nenabízí žádné zájmové kroužky, nevedl ani jeden žák.

Níže uvedené grafy 13 a 14 uvádí, že 39 dívek a 33 chlapců ví, že mohou navštěvovat v rámci školy zájmové kroužky. Odpověď, že neví, zda jejich škola organizuje kroužky, uvedlo víc chlapců než dívek, 4 chlapci a 2 dívky. Tato odpověď se také, jak ukazují grafy, objevila ve všech třídách u chlapecké části tříd, v každé třídě je 1 chlapec, který

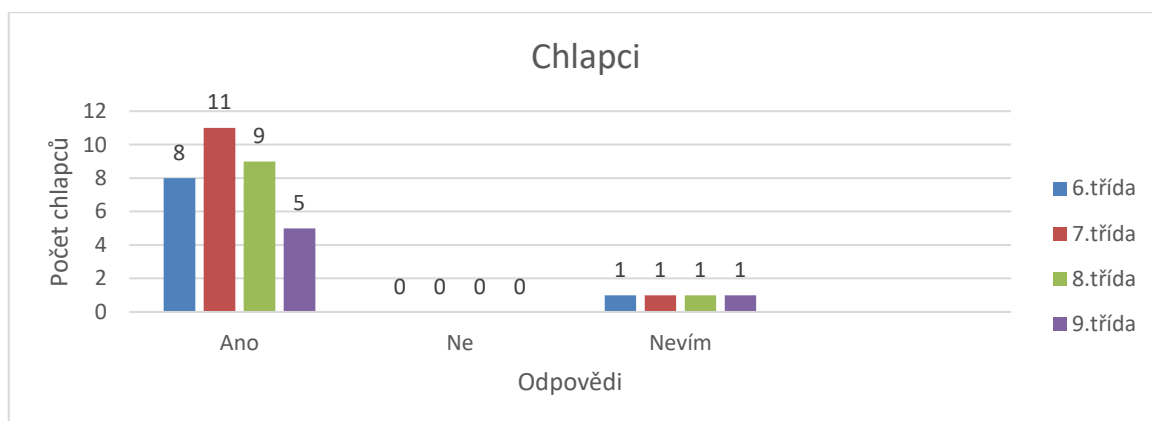
uvedl, že neví, zda škola organizuje zájmové kroužky. U dívek se tato odpověď objevila u 2 žákyň, v 7. a 8. třídě.

Graf 13: Zájmové kroužky v rámci školy u dívek

Zdroj: Dotazník, 2021

Graf 14: Zájmové kroužky v rámci školy u chlapců

Zdroj: Dotazník, 2021

2.3.8 Navštěvuješ zájmový kroužek, který Vaše škola nabízí?

Zde tabulka 9 ukazuje informace, zda žáci navštěvují zájmové kroužky, které nabízí jejich škola a jaké z nabízených kroužků navštěvují. Ve většině případů vidíme, že žáci spíše nenavštěvují kroužky v rámci školy, než aby je navštěvovali. 26/78 žáků uvedlo, že navštěvují takový kroužek. 52/78 žáků pak přiznalo, že ve škole žádný kroužek nenavštěvují. Žáci, kteří uvedli odpověď „Ano“ měli v dotazníku také napsat, jaké konkrétní kroužky v rámci školy navštěvují. Žáci uvedli u této odpovědi, že navštěvují kroužky – keramika, Střelka, sportovní kroužek, florbal a pěvecký sbor.

Kroužky v rámci školy, podle údajů z grafů 15 a 16, navštěvují více chlapci než dívky. Přesněji je navštěvuje 14 chlapců a 12 dívek. 12 dívek a 23 chlapců potom odpověděli, že zájmové kroužky v rámci školy nenavštěvují, samozřejmě, jak už jsem uvedla u předchozích otázek, se zde počítají i žáci, kteří nenavštěvují vůbec žádný zájmový kroužek, tedy 20/78 žáků.

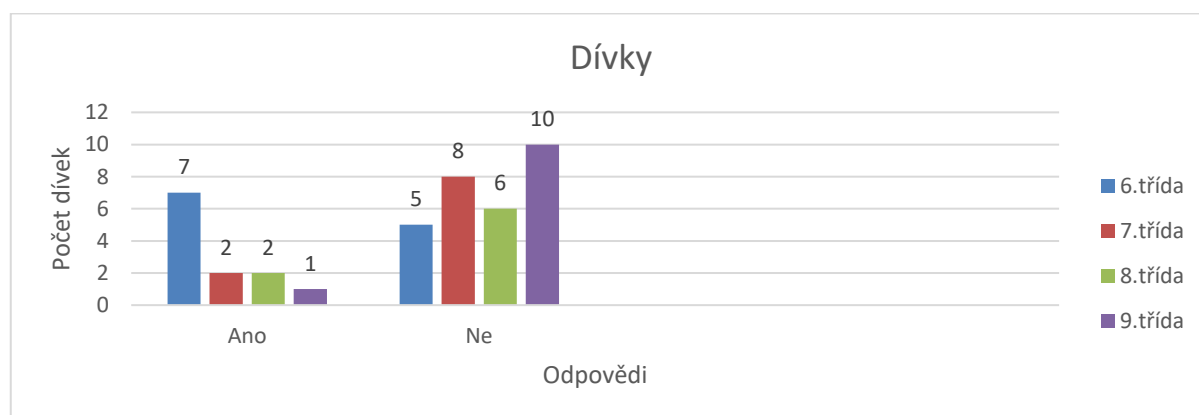
Nejvíce u dívek zájmové kroužky ve škole navštěvují žákyně 6. třídy. U chlapců je účast na zájmových třídách spíše v 6. a 7. třídě.

Tabulka 9: Účast na zájmových kroužkách ve škole

8.	6.třída		7.třída		8.třída		9.třída	
	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci
Ano	7	4	2	6	2	2	1	2
Ne	5	5	8	6	6	8	10	4

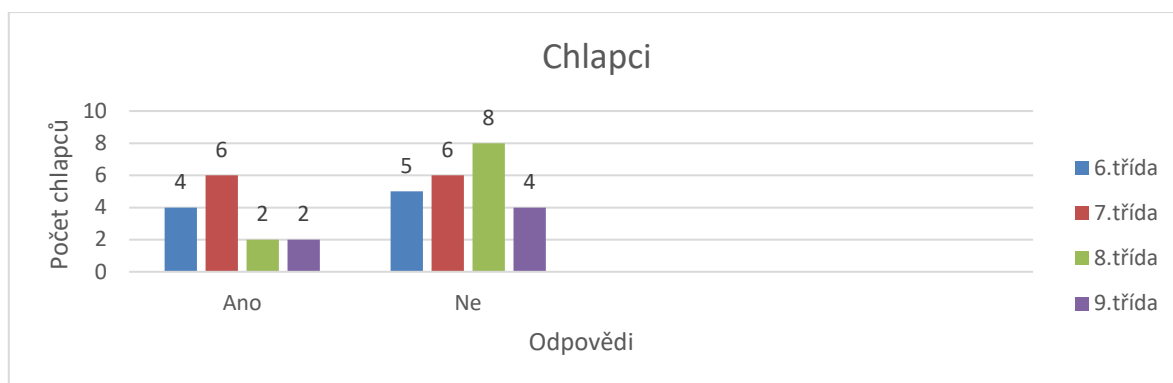
Zdroj: Dotazník, 2021

Graf 15: Účast na zájmových kroužkách ve škole u dívek

Zdroj: Dotazník, 2021

Graf 16: Účast na zájmových kroužkách ve škole u chlapců

Zdroj: Dotazník, 2021

2.3.9 Myslíš, že škola nabízí dostatek kroužků, které můžete navštěvovat?

Smyslem této otázky je zjistit, zda si žáci Základní školy v Česticích myslí, že jejich škola nabízí dostatek zájmových kroužků, které mohou navštěvovat, nebo zda mají pocit, že jim ve škole nějaký kroužek chybí. Dle tabulky 10 vidíme, že velká část žáků si myslí, že jim škola nabízí dostatek kroužků, které mohou navštěvovat. Takto odpovědělo 61/78 žáků. 17/78 žáků si pak myslí, že jim nějaký zájmový kroužek ve škole, který by chtěli navštěvovat, chybí.

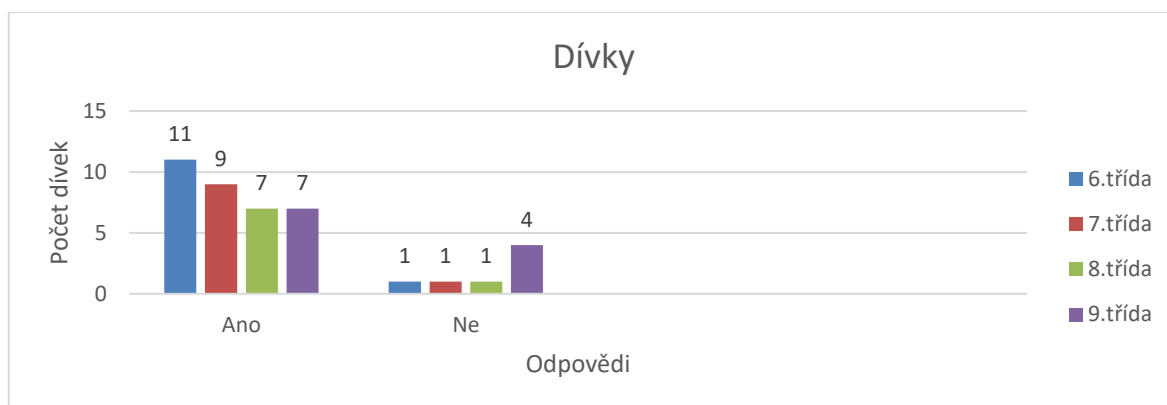
U dívek je vidět, podle grafů 17 a 18, větší spokojenost s nabídkou zájmových kroužků ve škole než u chlapců. Dostatek zájmových kroužků uvedlo 34 dívek a 27 chlapců. Menší část žáků s nabídkou kroužků spokojena není, přesněji tedy 7 dívek a 10 chlapců. Největší spokojenost podle grafů je u dívek v 6. třídě a u chlapců 6. a 7. třídy.

Tabulka 10: Dostatek kroužků v rámci školy

9.	6. třída		7. třída		8. třída		9. třída	
	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci
Ano	11	7	9	11	7	6	7	3
Ne	1	2	1	1	1	4	4	3

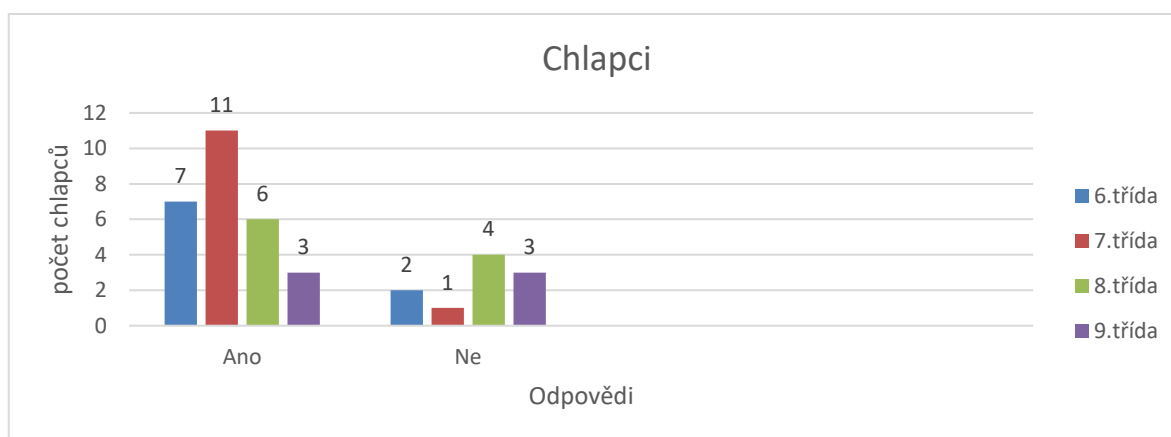
Zdroj: Dotazník, 2021

Graf 17: Dostatek kroužků v rámci školy u dívek

Zdroj: Dotazník, 2021

Graf 18: Dostatek kroužků v rámci školy u chlapců

Zdroj: Dotazník, 2021

2.3.10 Účastníš se akcí (soutěží, závodů ...), které pořádá Vaše škola?

Tabulka 11: Školní soutěže a jiné akce

10.	6. třída		7. třída		8. třída		9. třída	
	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci
Ano	4	3	3	7	1	2	2	1
Ne	8	6	7	5	7	8	9	5

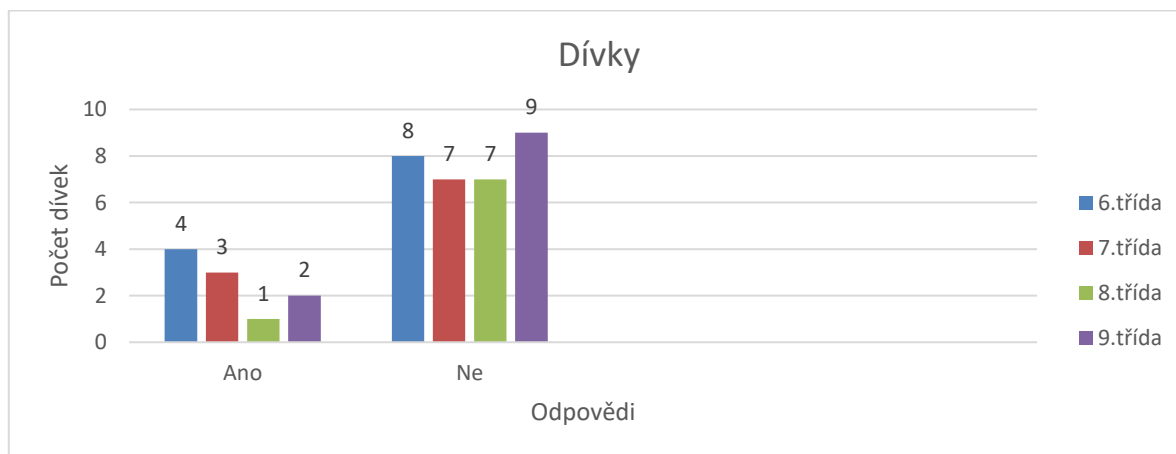
Zdroj: Dotazník, 2021

Data v tabulce 11 udávají, zda se respondenti účastní akcí školy, jako jsou různé soutěže, závody, turnaje a jiné, či nikoli. Z respondentů na tuto otázku kladně odpovědělo 23/78 žáků. 55/78 žáků pak se těchto aktivit nezúčastňují. Žáci, kteří

odpověděli, že se účastní soutěží a jiných akcí pořádaných jejich školou, měli uvést příklady takových akcí, kterých se účastní. V dotazníku jsem našla konkrétní příklady takových aktivit. Žáci se účastní např. soutěží pěveckých, literárních, výtvarných či recitačních, také sportovních závodů či přednášek civilní obrany. Někteří respondenti uvedli i konkrétní názvy soutěží, a to Mladý záchranář, Čestický brambor (literární soutěž) a PO očima dětí (výtvarná a literární soutěž).

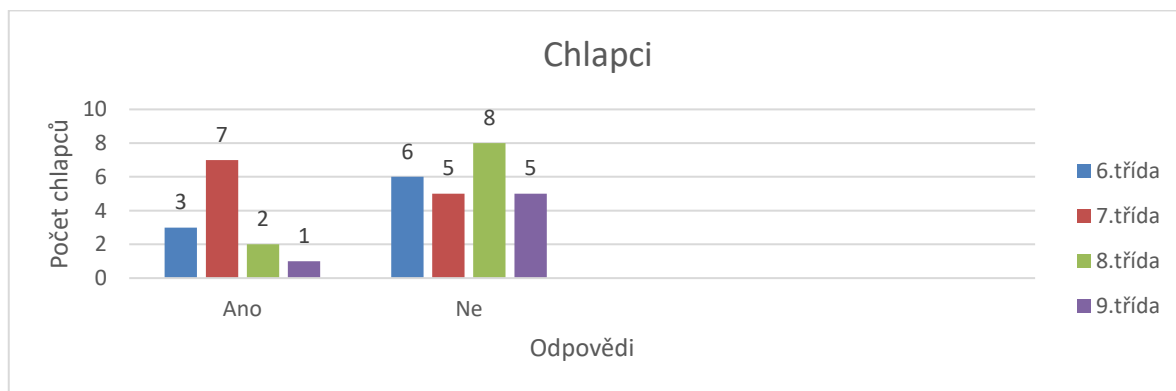
Účast na soutěžích, turnajích apod., které pořádá ZŠ v Česticích nebo spolupořádá, se účastní podle grafů 19 a 20 více chlapců, konkrétně 13 chlapců a 10 dívek. 31 dívek a 24 chlapců pak uvedlo, že se těchto akcí neúčastní. U dívek se nejvíce na soutěží a jiných akcí pořádaných školou účastní dívky z 6. třídy, nejméně pak z 8. třídy, kdy tuto odpověď uvedla 1 dívka. U chlapců je nejvyšší počet s odpovědí „Ano“ v 7. třídě a nejméně v 9. třídě.

Graf 19: Školní soutěže a jiné akce u dívek

Zdroj: Dotazník, 2021

Graf 20: Školní soutěže a jiné akce u chlapců

Zdroj: Dotazník, 2021

2.3.11 Znáš v obci nebo v blízkém okolí některé organizací, které se věnují volnému času? (př. hudební škola, ZUŠ, SDH...)

Otázka č. 11 v dotazníku má ukázat, jak moc znají žáci možnosti trávení volného času mimo školu, tedy zda znají v Česticích a okolí organizace a spolky atd., které se věnují dětem a mládeži a volnočasovým aktivitám, které naplní smysluplně jejich volný čas. Dle tabulky 12 ve velké většině respondenti uvedli, že tyto organizace, spolky apod. znají. Uvedlo tak 68/78 žáků. Pouze 12/78 zvolilo možnost odpovědi, že neznají. Možným důvodem může být i jiné bydliště žáků, kteří tuto školu navštěvují.

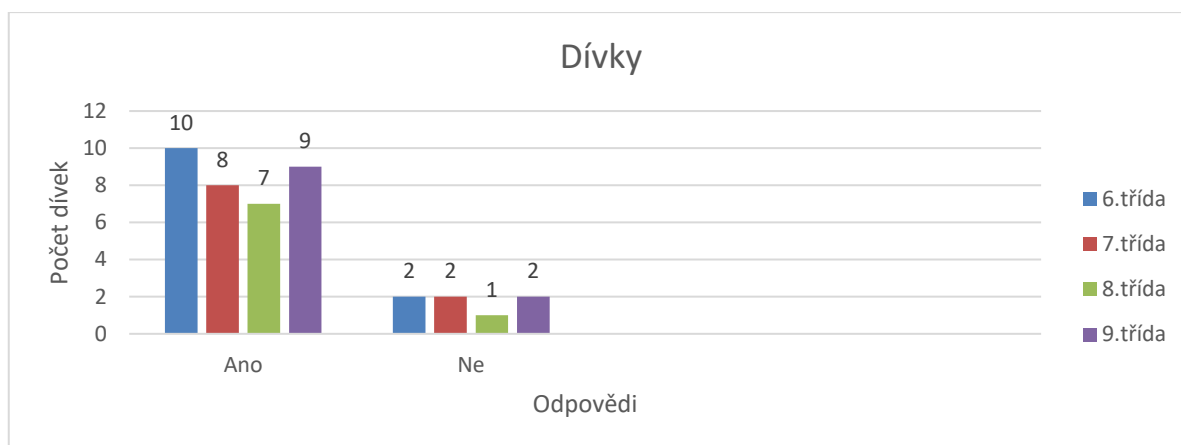
Níže uvedené grafy 21 a 22 ukazují nepatrný rozdíl mezi dívkami a chlapci v této otázce. 34 dívek a 32 chlapců znají tyto organizace a zařízení. Opačnou odpověď zvolilo pouze 7 dívek a 5 chlapců. V jednotlivých třídách si můžeme všimnout, že největší povědomí u chlapců mají chlapci ze 7. a 9. třídy, kdy v 9. třídě ani jeden chlapec neodpověděl, že by takovou organizaci v obci nebo okolí neznal.

Tabulka 12: Zařízení pro volný čas

11.	6.třída		7.třída		8.třída		9.třída	
	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci
Ano	10	7	8	11	7	8	9	6
Ne	2	2	2	1	1	2	2	0

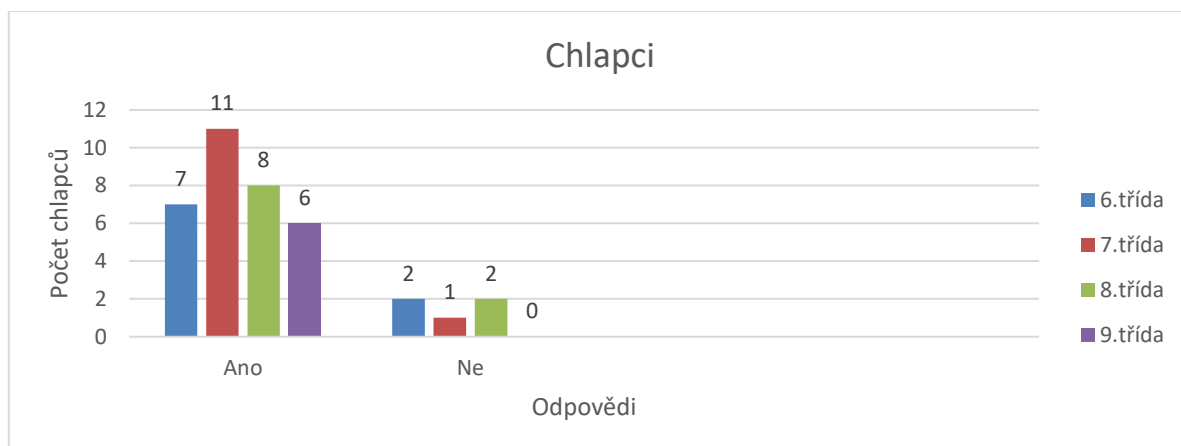
Zdroj: Dotazník, 2021

Graf 21: Zařízení pro volný čas u dívek

Zdroj: Dotazník, 2021

Graf 22: Zařízení pro volný čas u chlapců

Zdroj: Dotazník, 2021

2.3.12 Navštěvuješ některou z takových organizací?

Smyslem otázky č. 12 „Navštěvuješ některou z takových organizací?“ bylo zjistit, zda vybraní respondenti věnují svým koníčkům a zájmům v některých zařízeních, organizacích, spolcích apod. Podle údajů v tabulce 13 a grafech 23 a 24 navštěvuje některou z organizací či spolků v obci Čestice a jejím okolí 45/78 našich respondentů. 33/78 pak uvedlo, že žádné zařízení či organizaci nenavštěvují. V dotazníku měli ti, co odpověděli klidně, uvést jaké konkrétní organizace a zařízení navštěvují. V jejich odpovědích se našly už dříve jmenovaná zařízení, ale i další. Uvedli např. hudební školu, Základní uměleckou školu ve Volyni a ve Stachách, HC Strakonice, Dům dětí a mládeže Strakonice, SDH Čestice a SDH Dřešín, TJ Čestice, Rybářský spolek Volyně, Střelka Čestice nebo Divadelní spolek v Česticích.

Tyto organizace a spolky navštěvují, jak je vidět z níže uvedených grafů, častěji dívky než chlapci. Kladně na tuto otázku odpovědělo 27 dívek a 18 chlapců. 14 dívek a 19 chlapců pak takové organizace v obci a okolí nenavštěvují.

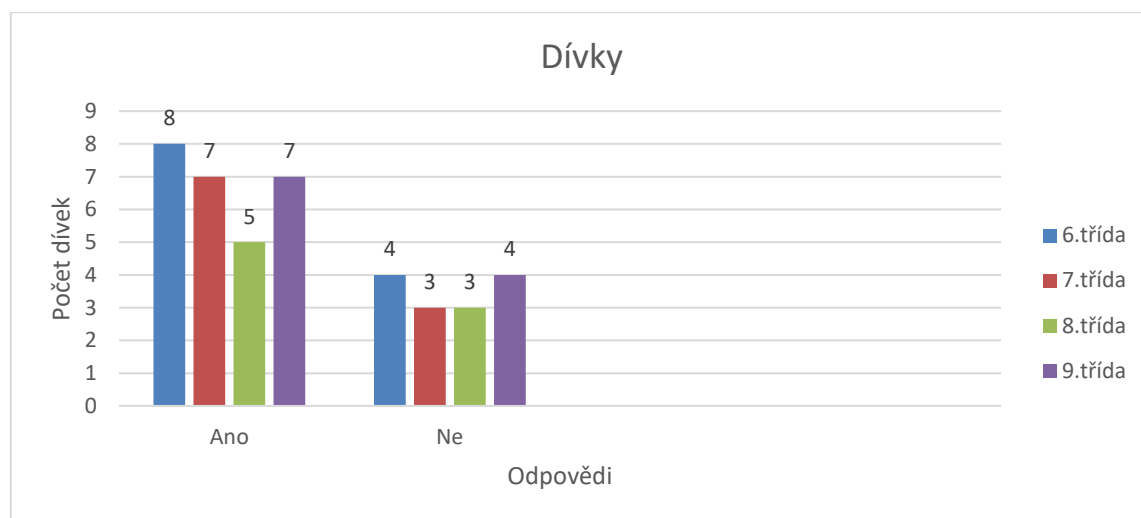
U dívek je návštěvnost těchto organizací v jednotlivých třídách téměř vyrovnaná, u chlapců je větší zastoupení žáků v 6. a 7. třídě, než ve dvou zbylých vyšších ročnících.

Tabulka 13: Návštěvnost zařízení pro volný čas

12.	6.třída		7.třída		8.třída		9.třída	
	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci
Ano	8	6	7	8	5	2	7	2
Ne	4	3	3	4	3	8	4	4

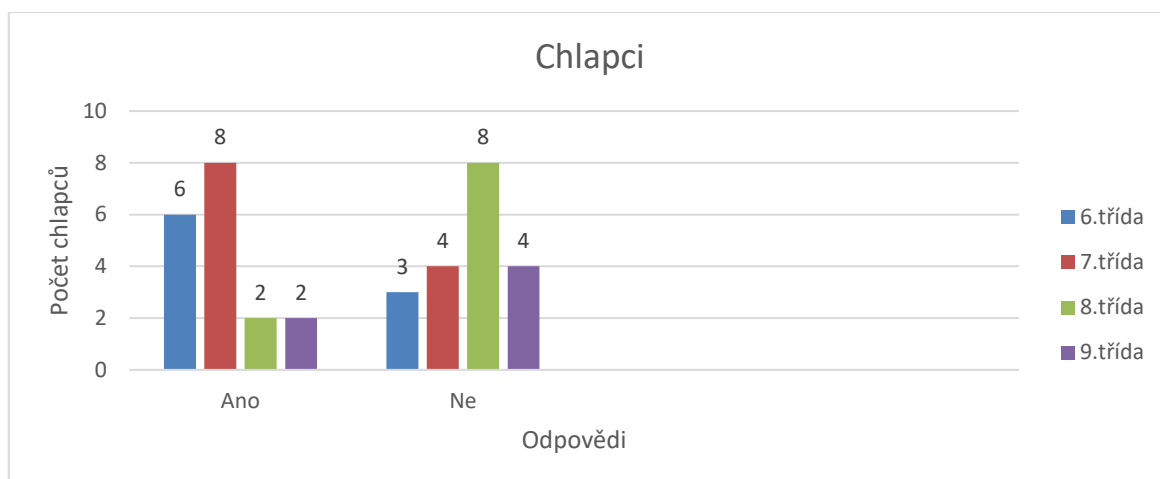
Zdroj: Dotazník, 2021

Graf 23: Návštěvnost zařízení pro volný čas u dívek

Zdroj: Dotazník, 2021

Graf 24: Návštěvnost zařízení pro volný čas u chlapců

Zdroj: Dotazník, 2021

2.3.13 Myslíš, že se rodiče zajímají o to, jak trávíš volný čas?

Tabulka 14: Zájem rodičů o volný čas dětí

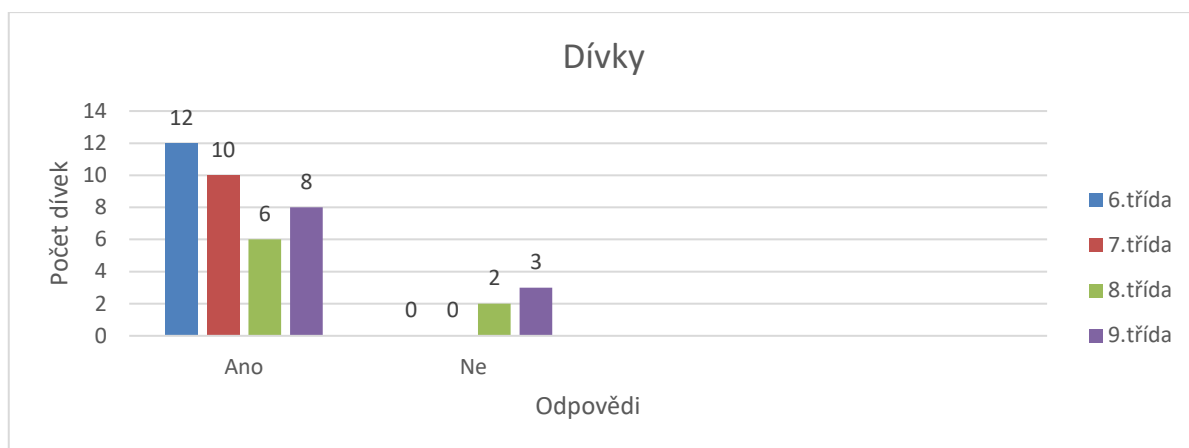
13.	6. třída		7. třída		8. třída		9. třída	
	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci
Ano	12	9	10	11	6	7	8	4
Ne	0	0	0	1	2	3	3	2

Zdroj: Dotazník, 2021

Otázku 13, zda se rodiče zajímají o trávení volného času svých dětí, zodpovědělo, jak vidíme v tabulce 14, 67/78 žáků kladně. Tedy myslí si, že se rodiče zajímají o tom, co dělají ve svém volném čase. Našlo se také 11/78 respondentů, kteří si myslí, že se o způsob, jakým tráví svůj volný čas, jejich rodiče příliš nezajímají.

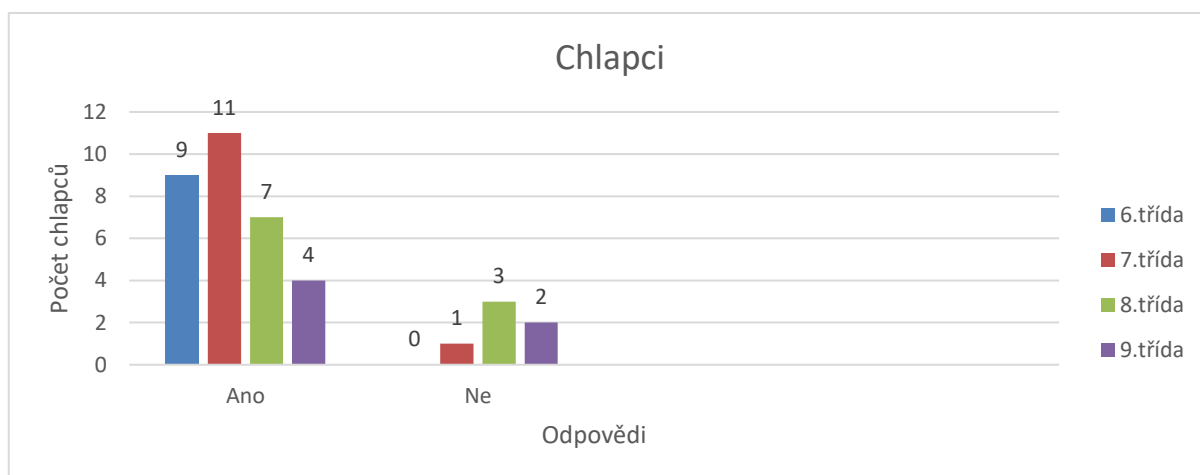
Grafy 25 a 26 ukazují, že podíl dívek a chlapců v obou případech je vyrovnaný. V 6. třídě se např. nenašel ani jeden žák, který by uvedl, že se jeho rodiče nezajímají o to, jak tráví svůj volný čas. Čím vyšší ale máme třídu, tím se počet žáků s odpovědí, že se jejich rodiče nezajímají o trávení jejich volného času, zvyšuje.

Graf 25: Zájem rodičů o volný čas dětí u dívek

Zdroj: Dotazník, 2021

Graf 26: Zájem rodičů o volný čas dětí u chlapců

Zdroj: Dotazník, 2021

2.3.14 Podporují Tě rodiče ve Tvých zájmech?

Tabulka 15: Podpora rodičů v zájmech dětí

14.	6. třída		7. třída		8. třída		9. třída	
	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci
Ano	11	8	9	11	6	7	7	4
Ne	1	1	1	1	2	3	4	2

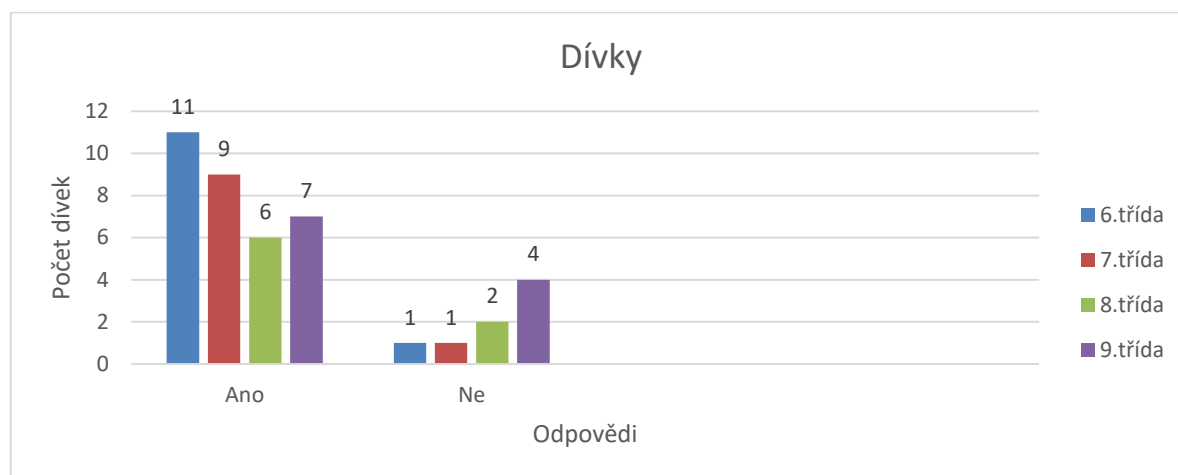
Zdroj: Dotazník, 2021

Zde byli respondenti tázáni, zda je jejich rodiče podporují v tom, co dělají ve svém volném čase. Tabulka 14 a grafy 27 a 28 ukazují, že velkou část žáků jejich rodiče

v zájmech podporují. Odpovědělo tak 63/78 tázaných žáků. Pak 15/78 dotazovaných uvedlo, že je jejich rodiče nepodporují v tom, co dělají ve svém volném čase, v jejich zájmech.

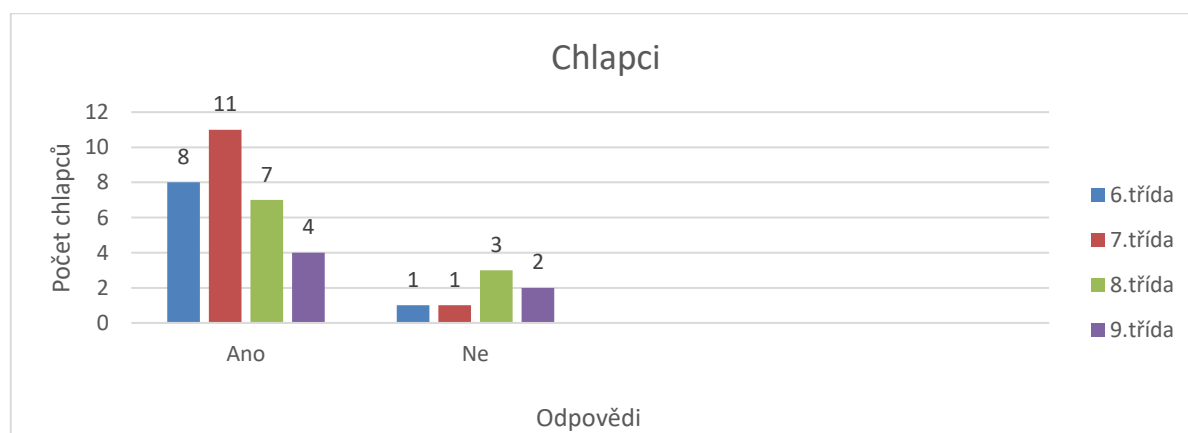
Odpovědi, podle grafů, jsou u dívek a chlapců v obou možnostech odpovědi téměř vyrovnané. Kladně odpovědělo 33 dívek a 30 chlapců a záporně 8 dívek a 7 chlapců. Nejvíce dívek, které odpověděly, že je rodiče nepodporují, najdeme v posledním ročníku základní školy. Nejvíce podporovaných chlapců svými rodiči v jejich zájmech je pak v 7. třídě, u chlapců je u záporné odpovědi podobný trend jako u dívek a to takový, že v 8. a 9. třídě je více chlapců, které jejich rodiče v zájmech nepodporují než v nižších ročnících.

Graf 27: Podpora rodičů v zájmech dětí u dívek

Zdroj: Dotazník, 2021

Graf 28: Podpora rodičů v zájmech dětí u chlapců

Zdroj: Dotazník, 2021

2.3.15 Věnuješ se ve volném čase aktivitám, kterým se věnují/věnovali i Tví rodiče?

Poslední otázka v dotazníku, otázka č. 15, nám má ukázat, jak moc koníčky a zájmy rodičů ovlivňují to, čemu se věnují jejich děti. Zda se naši respondenti věnují takovým koníčkům, kterým se věnují či věnovali jejich rodiče. Tabulka 16 nám ukazuje, že větší část respondentů se nevěnuje takovým koníčkům a zájmům, jako jejich rodiče. Opovědělo tak 45/78 žáků. Zároveň aktivitám, jakým se věnují či věnovali rodiče, se věnuje 32/78 žáků.

Grafy 29 a 30 pak ukazují, že spíše chlapci se věnují tomu, co jejich rodiče. Kladnou odpověď uvedlo 19 chlapců. Dívky ve většině případech odpověděly záporně, přesněji 28 dívek se nevěnuje tomu, čemu jejich rodiče a těch, které se věnují stejným koníčkům, je 13.

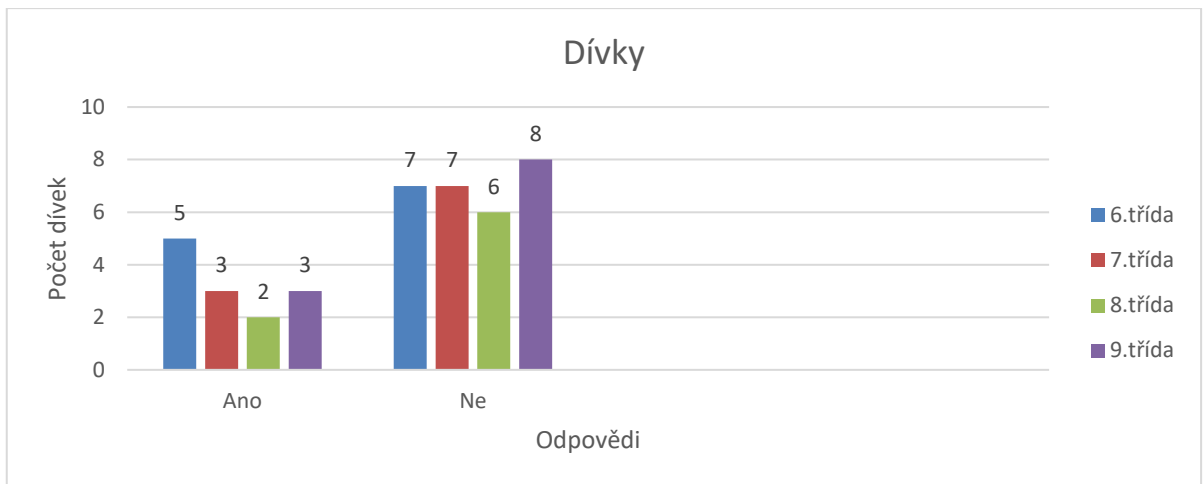
V rámci jednotlivých tříd, najdeme v níže uvedených grafech nejvyšší počet dívek, které věnují tomu, co jejich rodiče, v 6. třídě, nejméně pak v 8. třídě. U chlapců je nejvyšší počet kladných odpovědí v 7. třídě.

Tabulka 16: Zájmy rodičů a dětí

15.	6.třída		7.třída		8.třída		9.třída	
	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci
Ano	5	6	3	8	2	3	3	2
Ne	7	3	7	4	6	7	8	4

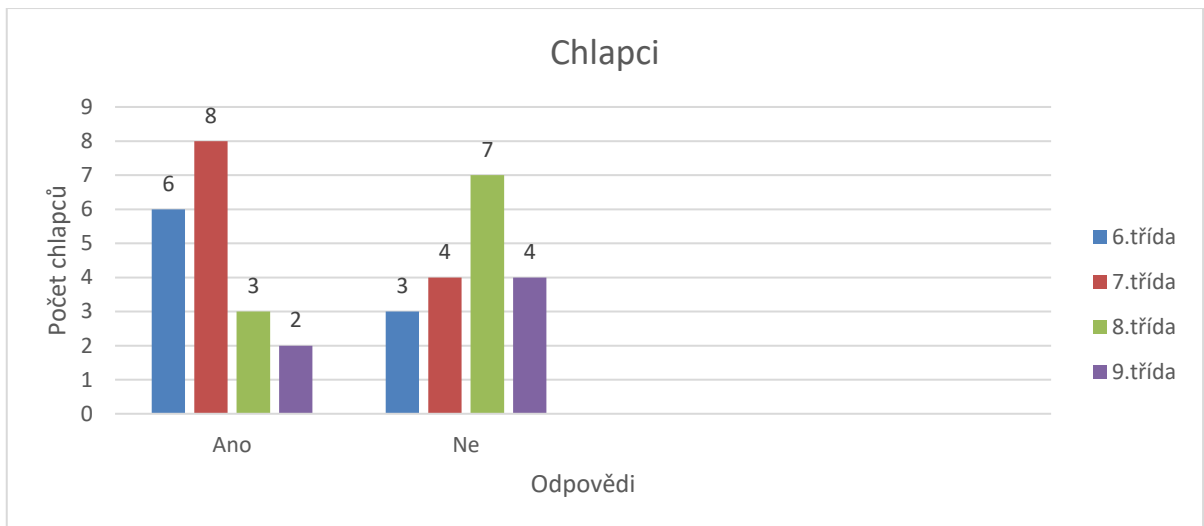
Zdroj: Dotazník, 2021

Graf 29: Zájmy rodičů a dětí u dívek

Zdroj: Dotazník, 2021

Graf 30: Zájmy rodičů a dětí u chlapců

Zdroj: Dotazník, 2021

2.4 Diskuze

V této části bakalářské práce budou okomentovány výsledky dotazníkového šetření, který byl realizován na žácích 2. stupně Základní školy v Česticích.

Volný čas je charakterizován spoustou autorů, každý tento pojem definuje trochu jinak. U dětí a mládeže je to čas mimo vyučování a čas pro uspokojení jejich potřeb a přání. Ve výzkumu nadpoloviční většina respondentů uvedla, že si myslí, že má dostatek volného času, který tráví, nejčastěji s rodinou, svými vrstevníky a volný čas berou jako část dne, kdy se mohou věnovat svým koníčkům, zájmům a celkově činnostem, které je baví. Takovými zájmy a koníčky jsou, dle výsledků výzkumu, nejčastěji sportovní a hudební kroužky či jiné zájmy jako jízda na kole, motorce, jízda na koních či výcvik psů. Spousta (1994) zmiňuje také psychohygienu jako důležitou složku pro naše duševní i fyzické zdraví, pro pocit určité pohody, z čehož usuzuji, že velká část respondentů by v takovém stavu měla být.

Jak jsem uvedla v teoretické části a jak uvádí Hofbauer (2004), který ve své publikaci píše o rodině jako o prvním a důležitým faktoru, který ovlivňuje volný čas dítěte. Určitě s tímto výrokiem souhlasím a je vidět i ve výsledcích dotazníkového šetření. Někteří žáci uvedli, že zájmový kroužek navštěvují právě kvůli svým rodičům, rodiče je ve většině případech podporují v tom, co děti dělají ve svém volném čase a jakým zájmům se věnují, také u otázky, zda se respondenti věnují aktivitám, kterým se věnují či věnovali jejich rodiče, žáci odpověděli kladně, že se věnují aktivitám jako jejich rodiče. Dále autor také popisuje souvislost volného času dětí se stále vzrůstajícím vlivem médií a moderních technologií, a proto není velkým překvapením, že žáci mezi možnostmi odpovědí u otázky, jak nejčastěji tráví svůj volný čas, často vybírali možnost u počítače či televizoru. Je taky patrný rozdíl mezi chlapci a dívkami, chlapci tuto možnost uváděli častěji než dívky, ty spíše vybíraly možnost, že tráví svůj volný čas také četbou knih či poslechem hudby, které bezpochyby také patří mezi zmíněné formy komunikace, které mají vliv na trávení volného času dětí a mládeže.

Respondenti také uváděli v dotazníku, jak často se věnují svým zájmům, opět velká část žáků odpověděla, že se svým zájmům věnuje alespoň jednou týdně a část z těchto žáků také uvedla, že se účastní různých akcí se svým kroužkem, ať už to jsou soutěže

výtvarné nebo pěvecké či sportovní turnaje. Nikdo z žáků nezvolil možnost, že by se věnoval zájmům méně než jednou v týdnu. Z toho tedy usuzuji, že se žáci, kteří navštěvují nějaký zájmový kroužek, tento kroužek navštěvují pravidelně. Tato charakteristika odpovídá rozdělení zájmových činností na příležitostné a pravidelné, které je popsáno v publikaci Hájka a kol. (2003). Pravidelné zájmové činnosti zde popisuje jako zájmové kroužky, které se uskutečňují v pravidelných intervalech, trvají několik měsíců až rok a žáci si účastí na těchto aktivitách osvojují vymezený okruh vědomostí a dovedností.

Co se týká nabídky zájmových aktivit a kroužků ve školských zařízeních pro volný čas dětí a mládeže, ta by měla být podle Pávkové (2001) pestrá, aby si žáci mohli vybrat podle svých potřeb a přání. Tuto charakteristiku, podle mého názoru, Základní škola v Česticích splňuje. Mezi zájmovými kroužky, které škola žákům nabízí najdeme různá zaměření těchto aktivit, od kroužků zaměřených hudebně či výtvarně, přes taneční až ke kroužkům zaměřených na sport. Škola nabízí tyto kroužky, které žáci 2. stupně uvedli, že je navštěvují – keramický kroužek, oddíl Pionýrské skupiny Čestice Střelka, sportovní kroužek, florbal a pěvecký sbor. Škola se snaží také zapojit své žáky do různých soutěží, které pořádá nebo kterých se každoročně účastní. Takových soutěží se sice účastní menší část žáků, kteří byli dotazováni, ale tito žáci, kteří se zapojují, se umísťují v těchto soutěžích mezi nejlepšími. Jako příklady soutěží žáci v dotazníku uvedli soutěže Mladý záchranář, literární soutěž Čestický brambor, literární a výtvarnou soutěž PO očima dětí, kterou pořádá SH ČMS, nebo sportovní turnaje. Můj názor, že škola nabízí dostatek zájmových kroužků ve všech oblastech, se mnou ovšem někteří žáci, kteří byli dotazováni, nesdílí a uvedli, že jim nabídka kroužků ve škole nestačí. Pestrou škálu zájmových činností, pravidelných i příležitostných, najdeme v Domově dětí a mládeže ve Strakoncích či v Základní umělecké škole ve Volyni, která nabízí spoustu kroužků v oblasti hudební, výtvarné a taneční.

3 ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jak žáci 2. stupně základní školy v Česticích tráví svůj volný čas a zda mají přehled o možnostech trávení volného času v Česticích a okolí. Dále pak zjistit, jakým zájmovým činnostem se žáci ve volném čase věnují a zda jsou rozdíly v trávení volného času u chlapců a dívek a v jednotlivých třídách. Předmětem výzkumného šetření byli chlapci a dívky ze šestého až devátého ročníku Základní školy Čestice.

Na začátek jsem se v teoretické části zabývala pojmem volný čas, popsala jsem specifika staršího školního věku, který odpovídá žákům 2. stupně. Dále jsem uvedla školská zařízení pro zájmové vzdělání a jiné subjekty, které se zabývají volnočasovými aktivitami pro děti a mládež a poukázala na možnosti trávení volného času v obci Čestice a jejím okolí, a v neposlední řadě jsem charakterizovala osobnost pedagoga volného času.

V praktické části jsem si zvolila se věnovala zpracování a vyhodnocení výsledků dotazníků z výzkumu provedeného na vybrané škole. Vyhodnotila jsem pak zvlášť chlapce a dívky. Ve výsledcích se ukázalo, že žáci vybrané základní školy mají dostatek volného času, který nejčastěji tráví se svou rodinou, vrstevníky či se věnují svým koníčkům a zájmům. Více se možnost trávení volného času u počítače či televize potvrdila u chlapců než u dívek, ale v celkovém pohledu žáci Základní školy v Česticích možnost odpovědi, že tráví svůj čas u počítače či televize, ne zvolili v tolika případech, jak jsem předpokládala. První hypotéza, kterou jsem si na začátku praktické části práce stanovila, že cílová skupina ve většině případů tráví svůj volný čas na PC, se tedy nepotvrdila.

Druhá stanovená hypotéza, která tvrdí, že více než polovina cílové skupiny navštěvuje alespoň jeden zájmový kroužek, se z výsledků mého dotazníkového šetření potvrdila. Pouze 20 žáků ze 78 dotazovaných respondentů přiznalo, že žádný kroužek nenavštěvují. Ti, co zájmové kroužky navštěvují, jmenovali nejčastěji kroužky sportovní a hudební, které navštěvují v rámci školy a často v zařízeních a jiných subjektech s nabídkou volnočasových aktivit, jako jsou domovy dětí a mládeže, základní umělecké spolky či sportovní kluby a jiné spolky. S návštěvností zájmových kroužků souvisí i třetí

stanovená hypotéza, která nese předpoklad, že se dívky věnují ve svém volném čase uměleckým (hudebním, výtvarným) aktivitám více než chlapci. Tato hypotéza se též potvrdila. Podle výsledků jsou výrazné rozdíly mezi počtem dívek, které navštěvují hudební a výtvarný kroužek, a počtem chlapců, kteří tuto možnost zvolili jen ojediněle. Naopak výsledky poukázaly na rozdíl mezi dívkami a chlapci, kteří se věnují sportovním aktivitám. Sportovní kroužky ve velkém počtu navštěvují chlapci a velké zastoupení mají chlapci na sportovním kroužku i v jednotlivých třídách. Dívky, které navštěvují sportovní kroužek, tolik není. Dívky, které odpověděly v dotazníku, že se věnují pohybovým aktivitám, sportovním, se často věnují tanečním kroužkům či požárnímu sportu v hasičském sboru.

Závěrem bych chtěla napsat, že bychom měli věnovat pozornost tomu, jak dnešní děti a mládež tráví svůj čas. Byla jsem mile překvapena z výsledků výzkumu této práce. Tím, že žáci v Česticích tráví převážně svůj volný čas aktivně, ať už s blízkými či v zájmových kroužkách v oblasti sportu nebo umění, a že se žáci aktivně zapojují do akcí pořádané školou, ať už to jsou literární a výtvarní soutěže nebo sportovní utkání.

4 SEZNAM LITERATURY

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu. 2., rozš. české vyd.* Přeložil Vladimír JŮVA, přeložil Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido, 2010. ISBN 9788073151850.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy.* Praha: Portál, 2008. ISBN 9788073674731.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogika volného času.* Praha: Univerzita Karlova, 2003. Texty pro distanční studium. ISBN 8072901281.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas.* Praha: Portál, 2004. ISBN 8071789275.

OLECKÁ, Ivana a Kateřina IVANOVÁ. *Metodologie vědecko-výzkumné činnosti.* Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, 2010. ISBN 9788087240335.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času.* Vyd. 2. Praha: Portál, 2001. ISBN 8071785695.

POSPÍŠILOVÁ, Helena, ed. *Mládež, hodnoty a volný čas.* Olomouc: Hanex, 2010. ISBN 9788074090363.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník. 7., aktualiz. a rozš. vyd.* Praha: Portál, 2013. ISBN 9788026204039.

SPOUSTA, Vladimír. *Kapitoly z pedagogiky volného času.* Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 8021012749.

SPOUSTA, Vladimír. *Teoretické základy výchovy ve volném čase: (Úvod do studia pedagogiky volného času) : [Určeno pro stud. fak. pedag. MU v Brně].* Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 802101007x.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání.* Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 9788024621531.

VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMÉKAL. *Základy pedagogiky volného času.* Brno: Paido, [asi 1995]. Edice pedagogické literatury. ISBN 8090173799.

5 INTERNETOVÉ ZDROJE

ČESKÁ TÁBORNICKÁ UNIE. O nás. *Česká tábornická unie* [online]. 2019 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://www.tabornici.cz/o-nas>

DUHA. *Duha* [online]. [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://www.duha.cz/>

Dům dětí a mládeže Strakonice: O nás [online]. 2021 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://ddmstrakonice.cz/o-nas/>

Hasiči Čestice: Historie a současnost [online]. 2020 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: http://www.sdh-cestice.cz/sdh_historie.html

JUNÁK - ČESKÝ SKAUT, Z.S. O skautingu. *Skaut* [online]. 2021 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://www.skaut.cz/skauting/>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR. Střediska volného času. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Česká republika, 2013 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>

OSH STRAKONICE. Sbory okresu. *Okresní sdružení hasičů Strakonice* [online]. 2020 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: http://www.oshstrakonice.cz/?page_id=17

PIONÝR. Kdo jsme. *Pionýr* [online]. 2021 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyru/>

POSPÍŠIL, Radovan. Úvod Základní škola a Mateřská škola Čestice. *Základní škola a Mateřská škola Čestice* [online]. Čestice, 2017 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://www.skolacestice.cz/stranka-uvod-zakladni-skola-a-materska-skola-cestice-54>

POSPÍŠIL, Radovan. Zájmové kroužky. *Základní škola a Mateřská škola Čestice* [online]. Čestice, 2017 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://www.skolacestice.cz/stranka-uvod-zakladni-skola-a-materska-skola-cestice-54>

SH ČMS. Požární ochrana očima dětí a mládeže. *Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska* [online]. 2021 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://www.dh.cz/index.php/usek-prevence/pozarni-ochrana-ocima-deti-a-mladeze>

SOKOL. Vést k pohybu a společné aktivitě. *Česká obec sokolská* [online]. 2021 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/sokol-poslani-symbolika>

Tělovýchovná jednotka Čestice: O nás [online]. 2021 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <http://tjcestice.cz/>

VILÁNEK, Jakub. *O nás. Střelka Čestice* [online]. 2021 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: http://www.strelkacestice.cz/?page_id=4

Vyhláška ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky č. 74/2005 Sb., *o zájmovém vzdělávání*. 2005. In: Česká republika: Sbírka zákonů, ročník 2005, částka 20, číslo 74. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=74/2005&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

YMCA V ČR. *Info o YMCA. YMCA v ČR* [online]. [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <http://www.ymca.cz/info-o-ymca/>

Základní umělecká škola Volyně: O škole [online]. 2020 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: http://www.zus.volyne.cz/?page_id=2

6 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1

Vážení žáci,

Chtěla bych vás poprosit o vyplnění tohoto dotazníku, který se zabývá tématem volného času a způsoby, jak tuto část dne trávit. Dotazník je anonymní.

Jmenuji se Denisa Matoušková a jsem studentkou Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Dotazník a vaše odpovědi mi pomohou k vypracování praktické části mé bakalářské práce na téma Volný čas dětí na 2. stupni ZŠ Čestice.

Děkuji za vaši spolupráci a ochotu.

S pozdravem

Denisa Matoušková

Jak dotazník vyplňovat:

Svou odpověď prosím vyznačte tučně (záložka Domů – Písmo – tučné). Některé možnosti odpovědí mají ještě doplňující otázku (viz příklad), v takovém případě své odpovědi vepište do vyznačených rámečků, do kterých lze vepsat vlastní text.

Konkrétní příklad:

1) Myslíš, že máš dostatek volného času?

(A) Ano

(B) Ne

3) Navštěvuješ nějaký zájmový kroužek? (i více odpovědí)

(A) Hudební

(B) Výtvarný

(C) Sportovní

(D) Jazykový

(E) Technický

(F) Jiný

(G) Žádný kroužek nenavštěvuji

Proč nenavštěvuješ?

Protože nechci.

Jsem žákem třídy:

- (A) 6.
- (B) 7.
- (C) 8.
- (D) 9.

Jsem:

- (A) Chlapec
- (B) Dívka

1) Myslíš, že máš dostatek volného času?

- (C) Ano
- (D) Ne

2) Jak nejčastěji trávíš svůj volný čas? (i více odpovědí)

- (A) S rodinou
- (B) S kamarády venku
- (C) Věnuji se svým koníčkům, zájmům
- (D) U PC, TV
- (E) Četbou, poslechem hudby
- (F) Jinak

3) Navštěvuješ nějaký zájmový kroužek? (i více odpovědí)

- (A) Hudební
- (B) Výtvarný
- (C) Sportovní
- (D) Jazykový
- (E) Technický
- (F) Jiný

(G) Žádný kroužek nenavštěvuji

Proč nenavštěvuješ?

4) Jak často kroužek navštěvuješ:

- (A) Méně než 1x týdně
- (B) 1x týdně
- (C) 2x týdně
- (D) Více než 2x týdně
- (E) Nenavštěvuji

5) Proč navštěvuješ zájmový kroužek?

- (A) Baví mě to
- (B) Chodí tam i kamarádi
- (C) Chtějí to rodiče
- (D) Chtěl jsem vyzkoušet něco nového
- (E) Jiný důvod

(F) Nenavštěvuji

6) Účastníš se s kroužkem nějakých soutěží, závodů apod.?

- (A) Ano
- (B) Ne

7) Organizuje Vaše škola nějaké zájmové kroužky?

- (A) Ano
- (B) Ne
- (C) Nevím

8) Navštěvuješ zájmový kroužek, který Vaše škola nabízí?

- (A) Ano
- (B) Ne

U odpovědi Ano, prosím uveď jaké.

9) Myslíš, že škola nabízí dostatek kroužků, které můžete navštěvovat?

(A) Ano

(B) Ne

10) Účastníš se akcí (soutěží, závodů ...), které pořádá Vaše škola?

(A) Ano

(B) Ne

Pokud je Tvá odpověď Ano, prosím vyjmenuj, kterých akcí se účastníš.

11) Znáš v obci nebo v blízkém okolí některé organizací, které se věnují volnému času? (př. hudební škola, ZUŠ, SDH...)

(A) Ano

(B) Ne

12) Navštěvuješ některou z takových organizací?

(A) Ano

(B) Ne

U odpovědi Ano prosím uveď jakou organizaci (i více).

13) Myslíš, že se rodiče zajímají o to, jak trávíš volný čas?

(A) Ano

(B) Ne

14) Podporují Tě rodiče ve Tvých zájmech?

(A) Ano

(B) Ne

15) Věnuješ se ve volném čase aktivitám, kterým se věnují/věnovali i Tví rodiče?

(A) Ano

(B) Ne